

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Lucie Pokorná

Trestní odpovědnost právnických osob

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [14.04.2021]

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 115 419 znaků včetně mezer.

V Českých Budějovicích dne 14.04.2021

.....

Lucie Pokorná

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala konzultantovi této diplomové práce a mému školiteli prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc., a to zejména za odbornou pomoc při psaní mé diplomové práce a za všechny cenné rady a připomínky.

Obsah

Úvod.....	1
1 Úvod do trestní odpovědnosti právnických osob	3
1.1 Pojem právnické osoby	3
1.2 Znaky právnické osoby	5
1.3 Klasifikace právnických osob.....	7
2 Důvody pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob.....	9
2.1 Důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob.....	9
2.1.1 Rozvoj moderní průmyslové společnosti a rozmach činnosti právnických osob	9
2.1.2 Mezinárodní závazky a doporučení.....	9
2.1.3 Nedostatečná mimotrestní úprava deliktů odpovědnosti právnických osob.....	11
2.1.4 Nemožnost dohledání fyzické osoby, která trestný čin spáchala a uplatnění individuální trestní odpovědnosti.....	12
2.2 Důvody proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob	12
2.2.1 Právnická osoba je pouhou fikcí.....	13
2.2.2 Nezpůsobilost právnické osoby jednat zaviněně	13
2.2.3 Zavedení kolektivní viny	14
2.2.4 Nevhodnost a neúčelnost trestních sankcí ukládaných právnickým osobám	15
2.2.5 Přetížení trestního soudnictví	16
3 Trestní odpovědnost právnických osob	17
3.1 Právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob	17
3.1.1 Historický vývoj právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob	17
3.1.2 Zásah do základních zásad trestního práva.....	19
3.1.3 Trestné činy spáchané právnickou osobou	21
3.2 Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim	26
3.2.1 Časová působnost	26
3.2.2 Místní působnost	28
3.2.3 Osobní působnost	30
3.2.4 Věcná působnost.....	33
3.3 Přičitatelnost	34
3.3.1 Obecné podmínky přičitatelnosti ve světle současného občanského zákoníku	36
3.3.2 Trestný čin spáchaný osobou ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby... ..	39

3.4	Obviněná právnická osoba a právo na obhajobu.....	40
3.5	Sankcionování právnických osob.....	43
3.5.1	Účel trestu.....	43
3.5.2	Zásady sankcionování	44
3.5.3	Druhy sankcí.....	45
4	Rakouská právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob.....	48
4.1	Konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob	48
4.2	Sankcionování právnických osob.....	49
	Závěr.....	52
	Seznam zkratk	53
	Použité zdroje	54
	Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce a 3 klíčová slova v českém jazyce.....	60
	Title of diploma thesis in English language, abstract in English language and 3 keywords in English language.....	62

Úvod

Trestní odpovědnost právnických osob je téma velmi kontroverzní, a to i po devíti letech účinnosti zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. K přijetí tohoto zákona vedla poměrně dlouhá cesta, během níž probíhaly diskuse, zda vůbec do právního řádu České republiky zakotvit trestní odpovědnost právnických osob, a pokud ano, v jaké podobě. Český zákonodárce se rozhodl pro zakotvení tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob a zvolil tak jiný model než Slovenská republika, která se naopak zprvu přiklonila k modelu tzv. nepravé trestní odpovědnosti právnických osob, přičemž tento model se uplatňoval až do roku 2016.

Po přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob byla platná právní úprava podrobena kritice a do dnešní doby byla několikrát novelizována. Přestože je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob účinný již devět let, jedná se o téma stále velmi aktuální, diskutované a z právního hlediska zajímavé, což bylo důvodem, proč jsem si toto téma zvolila jako téma své diplomové práce.

Vzhledem k tomu, že je oblast trestní odpovědnosti právnických osob velmi široká, rozhodla jsem se zaměřit pouze na některé specifické aspekty právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob. Svou práci jsem rozdělila do čtyř částí, kde se snažím nejprve nastínit obecnou úpravu pojmu právnické osoby z hlediska soukromého práva přes vývoj právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob až k dnešní platné úpravě trestní odpovědnosti právnických osob a problémům s touto úpravou spojených. Na okraj se dále snažím poukázat na rozdíly mezi naší právní úpravou a úpravou v jiných státech Evropské unie, zejména Rakouska.

V první části své práce se budu zabývat pojetím právnické osoby z hlediska soukromého práva, přičemž tato část je dále dělena na tři kapitoly. V první kapitole se pokusím přiblížit pojem právnické osoby, jelikož se domnívám, že správné pochopení tohoto pojmu je nezbytné pro správné pochopení samotné trestní odpovědnosti právnických osob. V rámci této kapitoly dále přiblížím jednotlivé teorie, na jejichž základě lze právnické osoby dělit do několika skupin. V druhé kapitole se budu zabývat jednotlivými základními znaky právnické osoby a v kapitole třetí přiblížím klasifikaci právnické osoby.

Druhá část mé práce bude zaměřena na důvody pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob. Jak jsem se již zmiňovala, je trestní odpovědnost právnických osob téma

velmi kontroverzní. Dovolím si tak poukázat jak na důvody, které svědčí ve prospěch zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, tak i na důvody, kterými bylo argumentováno proti zavedení tohoto nového druhu odpovědnosti.

Třetí část mé práce je stěžejní, z tohoto důvodu též nejrozsáhlejší a rozdělena je do pěti kapitol. V první kapitole se zabývám zejména historickým vývojem trestní odpovědnosti právnických osob, zásadami trestní odpovědnosti právnických osob a trestnými činy, které může právnická osoba spáchat, přičemž poukazuji zejména na významnou novelu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2016. Druhá kapitola je věnována působnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, tj. působnosti časové, místní, věcné a osobní. Ve třetí kapitole se budu věnovat přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, přičemž právě úpravu přičitatelnosti lze považovat za samotné jádro právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob. Čtvrtá kapitola poukáže na úpravu práva na obhajobu právnické osoby a poslední pátá kapitola bude věnována účelu trestu a sankcionování právnických osob. V těchto kapitolách se snažím podat nejen výklad platné právní úpravy, ale zejména poukázat na oblasti, které mohou být jak pro teorii, tak mnohdy i pro praxi poměrně problematickými.

Poslední čtvrtá část mé práce je věnována rakouské právní úpravě trestní odpovědnosti právnických osob a komparatistice s naší právní úpravou. Nejedná se o komplexní porovnání těchto dvou právních úprav, nýbrž jsem se zaměřila pouze na některé oblasti, zejména pak na úpravu sankcionování právnických osob a úpravu institutu přičitatelnosti trestného činu právnické osobě.

1 Úvod do trestní odpovědnosti právnických osob

1.1 Pojem právnické osoby

Dříve než se budu blíže zabývat trestní odpovědností právnických osob, pokusím se alespoň stručně přiblížit pojem právnické osoby. Porozumění pojmu právnické osoby ve světle současné soukromoprávní úpravy je nezbytné ke správnému pochopení problematiky trestní odpovědnosti právnických osob.

Z ust. § 17 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, vyplývá, že práva může mít a vykonávat pouze osoba v právním slova smyslu. Občanský zákoník pak rozlišuje dvě skupiny osob, a to osoby fyzické a osoby právnické. Fyzickou osobou je chápán každý člověk, jak je uvedeno přímo v čl. 5 Listiny základních práv a svobod a definici právnické osoby nalezneme v ust. § 20 odst. 1 OZ, kde je uvedeno, že „*právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná*“.

V minulosti se vyvinulo několik teorií, na jejichž základě lze právnické osoby rozlišovat na tři základní skupiny, kterými jsou následující:¹

- **Teorie fikce**, jejímž hlavním představitelem je F.C. von Savigny, poukazuje zejména na skutečnost, že pouze člověk je přirozenou osobou. V rámci tohoto pojetí je dán poměrně široký prostor legislativě, která rozhoduje o volbě právní konstrukce, na jejímž základě jsou právnické osoby vytvářeny. Právě na základě těchto právních konstrukcí dochází k personifikaci právnických osob, což je nezbytné k tomu, aby mohla právnická osoba fungovat v reálném světě.
- **Teorie reality** je založena na tom, že některé útvary, kterými mohou být kupříkladu sdružení či svazy, samostatně vznikají a reálně existují. Hlavním představitelem této teorie je O.F.von Gierke. Toto pojetí právnické osoby spočívá v tom, že právo takovéto útvary uzná za právnické osoby, a to bez zásahu do struktury daného útvaru. Teorie reality dále rozlišuje několik názorových proudů, které se v určitých ohledech názorově odlišují. Tyto proudy však mají společné pojetí právní

---

¹ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 268

subjektivity, kterou nespojují pouze s člověkem, ale zastávají názor, že právo může též určité subjekty vytvořit samo tím, že jim přizná právní osobnost.

- **Kompromisní teorie** se snaží najít řešení, které zahrnuje jak hlediska teorie fikce, tak i hlediska teorie reality. Mezi kompromisní teorie lze řadit například tzv. teorii přenesené reality, podle které sice právnická osoba vzniká na základě právní normy, následně však již reálně existuje.

V důvodové zprávě k občanskému zákoníku je uvedeno, že současná úprava pojmu právnické osoby vychází z teorie fikce², jak tomu je mimo jiné již od dob Všeobecného občanského zákoníku. V tomto případě je nezbytné podotknout, že dle názoru autorů učebnice občanského práva hmotného však občanský zákoník nepřejal teorii fikce bez dalšího, ale s jistými výhradami. Tato odchylka je pak vyjádřena konkrétně v ust. § 20 OZ, který za právnickou osobu považuje takový organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, dále ale též i takový útvar, jehož právní osobnost zákon uzná.³

K názoru, že pojetí právnické osoby v současném občanském zákoníku nevychází z klasické teorie fikce se přiklání i další odborníci. Teorie fikce je totiž v současnosti do jisté míry ovlivněna teorií reality. Teorie fikce, která je historicky starší oproti teorii reality, prošla v průběhu přibližně dvousetletého trvání své existence určitou změnou, a to z hlediska jejích východisek a základních cílů, kdy tato teorie byla mimo jiné ovlivněna právě teorií reality. Prvotním cílem teorie fikce v 19. století bylo prolomení doktrinálního stanoviska přirozenoprávního myšlení, které spočívalo v tom, že právnická osoba nemohla existovat vedle člověka. Vzhledem k tomu, že v dnešní době je právnická osoba uznána jak teorií, tak i praxí, za subjekt práva, tento cíl teorie fikce již odpadl. I nadále však právnické osoby z hlediska právní konstrukce chápeme jako výtvar práva.⁴

V rámci této kapitoly jsem se snažila do jisté míry objasnit jednotlivé teorie pojetí právnických osob, zejména tak teorii fikce a teorii reality. Správné pochopení této problematiky je důležité z hlediska zkoumání samotné trestní odpovědnosti právnických osob, jak bude

---

² Eliáš, K. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, s. 76

³ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 268-269

⁴ Hurdík, J. § 20 [Právnická osoba]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 153

patrné z dalších částí mé práce, kde se opět v rámci konkrétní problematiky trestní odpovědnosti právnických osob budu vracet k těmto teoriím.

1.2 Znaký právnické osoby

Právnické osoby chápeme jako útvary, které mohou být tvořeny buď společenstvím osob nebo účelově určeným majetkem. Jejich úpravu pak můžeme najít jak v předpisech soukromého práva, tak i v předpisech práva veřejného. Všechny tyto právnické osoby se však vyznačují určitými charakteristickými znaky, které musí mít každá právnická osoba.

Mezi tyto charakteristické znaky řadíme následující⁵:

- právní osobnost-subjektivitu,
- způsobilost k právnímu jednání,
- delikttní způsobilost a odpovědnost právnické osoby za protiprávní jednání jejích orgánů,
- majetkovou autonomii,
- organizační uskupení,
- účel právnické osoby.

Právní osobnost neboli subjektivita je definována v ust. § 15 odst. 1 OZ, který uvádí, že právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Rozsah právní osobnosti je tak stanoven mezí právního řádu. S ohledem na ust. § 17 odst. 1 OZ může mít práva a vykonávat je pouze osoba. V současnosti pak můžeme rozlišovat dvě doktríny, které určují rozsah práv a povinností právnických osob. Historicky starší doktrínou je tzv. doktrína „*ultra vires*“, podle které jsou práva a povinnosti právnické osoby omezeny, a to tak, že právnická osoba má práva a povinnosti pouze v rámci předmětu své činnosti. Druhou doktrínou, ze které vychází i současná soukromoprávní úprava právnických osob, je tzv. generální subjektivita, na jejímž základě nejsou práva a povinnosti právnické osoby omezeny pouze v rámci předmětu její činnosti jako v případě první doktríny. Nutno však podotknout, že i generální subjektivita právnických osob je v občanském zákoníku omezena.⁶ Právnické osoby

---

⁵ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 269-271

⁶ Tamtéž, s. 269-270

z povahy věci nemohou například uzavřít manželství.⁷ Nejedná se samozřejmě o jediný případ, lze jich nalézt celou řadu.

Způsobilost k právnímu jednání neboli svéprávnost se kryje s právní osobností právnických osob. Svéprávnost a **delikttní způsobilost** právnické osoby chápeme jako přiřítání určitého právně relevantního jednání fyzické osoby, která má právo jednat za právnickou osobu, této právnické osobě.⁸

Mezi další charakteristické znaky právnických osob lze řadit jejich **majetkovou autonomii**, která se vyznačuje tím, že právnická osoba má ve svém vlastnictví určitý majetek, který je oddělen od majetku jejich společníků, členů či zakladatelů, popř. dalších osob. S tímto znakem právnických osob pak souvisí též ust. § 119 OZ, na jehož základě mají právnické osoby povinnost vést spolehlivé záznamy o svých majetkových poměrech, a to i v případech, kdy nejsou povinny vést účetnictví podle jiného právního předpisu.

Dalším znakem právnické osoby je také **požadavek, aby právnická osoba představovala určité organizační uskupení**, v jehož rámci dochází k výkonu práv a hospodaření s majetkem. Právnická osoba jako určitý organizační celek následně vystupuje ve vnitřních i vnějších právních vztazích. Ve vnějších právních vztazích vystupuje právnická osoba vůči dalším subjektům a v rámci vnitřních právních vztahů dochází například k přijímání různých usnesení a rozhodnutí uvnitř právnické osoby. V obou těchto případech hrají významnou roli orgány právnické osoby, zejména pak orgány statutární, které jako jediné jsou oprávněny za právnickou osobu jednat ve všech právních jednáních.⁹

Posledním ze základních charakteristických znaků právnické osoby je její **účel**. Kromě toho, že je účel právnické osoby jejím pojmovým znakem, tak zároveň odůvodňuje i smysl existence právnické osoby. Co je účelem právnické osoby pak zjistíme zejména ze zakládacího aktu, kterým může být například společenská smlouva či zakladatelská listina. V rámci jednotlivých ustanovení občanského zákoníku se však kromě pojmu „*účel právnické osoby*“ setkáme i s dalšími pojmy, a to „*zájem*“, „*poslání*“ a „*činnost*“ právnické osoby. Zákon však

---

⁷ Dle ust. § 655 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, je manželství definováno jako trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.

⁸ Hurdík, J. § 15 [Právní osobnost a svéprávnost osob]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 129

⁹ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 270-271

tyto pojmy blíže nedefinuje a od sebe nerozlišuje. Zájem právnické osoby je dle komentáře k občanskému zákoníku chápán jako kategorie nejširší, kdy jej dále rozlišujeme na zájem soukromý a zájem veřejný.¹⁰

1.3 Klasifikace právnických osob

Právnické osoby lze dle určitých kritérií členit, a to:

- dle povahy úpravy na právnické osoby soukromého práva a právnické osoby veřejného práva a
- dle povahy útvaru na korporace, fundace a útvary smíšené.

Nejen právnické osoby soukromého práva, ale i právnické osoby veřejného práva mohou vystupovat v soukromoprávních vztazích. Zvláštní postavení mezi právnickými osobami veřejného práva má stát, který je veřejnoprávní korporací. Dalšími veřejnoprávními korporacemi jsou pak územní samosprávné celky (tj. obce a kraje) či útvary stavovské samosprávy.

Právnické osoby soukromého práva můžeme rozdělovat na již výše zmíněné korporace, fundace a útvary smíšené.

Korporace¹¹ jsou tvořeny společenstvím osob. Zákon stanovuje pro konkrétní typy korporací minimální počet členů, kteří korporaci tvoří. V případě, že by došlo ke snížení počtu členů pod takto stanovenou minimální hranici, může to vést až k zániku právnické osoby.

Fundace¹² jsou tvořeny majetkem, který je vyčleněn k určitému účelu. Činnost fundace je pak vykonávána za účelem dosažení takto stanoveného účelu a narozdíl od korporací zde zcela chybí členská základna. Dle občanského zákoníku pak můžeme fundace dále dělit na nadace a nadační fondy.

---

¹⁰ Ronovská, K. § 144 [Účel právnické osoby]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 748

¹¹ Dle ust. § 210 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, korporaci vytváří jako právnickou osobu společenství osob.

¹² Dle ust. § 303 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, je fundace právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.

Posledním typem dle povahy útvaru jsou **útvary smíšené, kam řadíme zejména ústavy**¹³. V tomto případě dochází k propojení složky osobní, typické pro korporace a složky majetkové, kterou se vyznačují fundace.¹⁴

Vzhledem k tomu, že předpisy trestního práva neobsahují žádnou vlastní definici právnické osoby, je nezbytné při zkoumání trestní odpovědnosti právnických osob vycházet z definice obsažené v občanském zákoníku.

---

¹³ Dle ust. § 402 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, je ústav právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených.

¹⁴ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, s. 272-277

2 Důvody pro a proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

2.1 Důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

Důvodů, které svědčí ve prospěch přijetí právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, lze jistě nalézt celou řadu. Jako příklad však uvádím alespoň následující důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, kterými se bude dále podrobněji zabývat.¹⁵

- Rozvoj moderní průmyslové společnosti a rozmach činnosti právnických osob.
- Mezinárodní závazky a doporučení.
- Nedostatečná mimotrestní úprava deliktů odpovědnosti právnických osob.
- Nemožnost dohledání fyzické osoby, která trestný čin spáchala a uplatnění individuální trestní odpovědnosti.

2.1.1 Rozvoj moderní průmyslové společnosti a rozmach činnosti právnických osob

V současnosti mají právnické osoby bezpochyby výrazný vliv na celosvětové dění, a to v různých oblastech společenského života. Není již nic neobvyklého, že právnické osoby nepůsobí pouze ve svém mateřském státě, ale jejich působnost hranice tohoto státu překračuje a právnické osoby zakládají v zahraničí často i četné množství poboček či dceřiných společností. Právnické osoby tak mohou mít výrazný vliv na ekonomický růst daného státu, zaměstnávají četné množství lidí a přispívají například i k technickému pokroku. Jejich činnost však může mít mnohdy i negativní vliv například na životní prostředí a není výjimkou, že v rámci jejich činnosti dochází k vážným katastrofám, například průmyslovým haváriím. Podíváme-li se pak zejména do zahraničí, často státy zakotvily do svého právního řádu trestní odpovědnost právnických osob právě v reakci na takovou katastrofu.¹⁶

2.1.2 Mezinárodní závazky a doporučení

Zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do českého právního řádu bylo ovlivněno zejména četným množstvím mezinárodních dokumentů. Státy kontinentální Evropy postupně do svých právních řádů tuto odpovědnost zakotvovaly, a tak byl i na Českou republiku postupně

---

¹⁵ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 364-366

¹⁶ Šelleng, D.: Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 23-24

vytvářen tlak ze strany mezinárodních dokumentů, které doporučovaly zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob.¹⁷

Skutečnost, že právě mezinárodní závazky a doporučení měly vliv na zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob, vyplývá též z důvodové zprávy k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob, kde je uvedeno, že „závazek ke kriminalizaci určitých závažných forem protispolečenské činnosti a postihů právnických osob neobsahují jen právní předpisy ES/EU, které jsou pro Českou republiku právně závazné, ale i řada smluv, jimiž dosud Česká republika není vázána, ačkoli s ohledem na své členství v mezinárodních organizacích, na jejichž půdě byly tyto smlouvy připraveny, a na priority vlastní trestní politiky, by jimi vázána být měla. Důvodem odkladu ratifikace těchto smluv či přistoupení k nim je skutečnost, že český právní řád neumožňuje ukládat sankce právnickým osobám za protiprávní jednání, jež jsou v těchto smlouvách vymezena. K ratifikaci či přistoupení k těmto smlouvám je Česká republika opakovaně a s narůstající intenzitou mezinárodními organizacemi vyzývána, neboť je jedním z posledních států, který není schopen tento závazek plnit, a ocitá se tak v izolovaném postavení. V rámci Evropské unie je Česká republika posledním členským státem, který nemá implementovány závazky v tomto směru. Požadavek na zakotvení odpovědnosti právnických osob se v rámci Evropské unie nově objevil kromě rámcových rozhodnutí i ve dvou směrnících, u nichž při neimplementování tohoto požadavku hrozí České republice řízení o porušení Smlouvy o fungování Evropské unie a uložení finanční sankce. Mimo to od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost dne 1. 12. 2009 bude případná nová právní úprava dále rozvíjející na úrovni Evropské unie odpovědnost právnických osob přijímána podle hlavy V kapitoly 4 Smlouvy o fungování EU již pouze prostřednictvím směrnic se stejnými možnými negativními důsledky pro Českou republiku jako u již přijatých dvou směrnic. Pokud by Česká republika ani nadále nebyla schopna plnit povinnosti vyplývající z unijních předpisů, hrozilo by jí zahájení řízení o porušení Smluv podle čl. 258 Smlouvy o fungování EU, které by přitom mohlo být podle článku 260 odst. 3 této smlouvy spojeno s návrhem na uložení povinnosti uhradit paušální částku či penále. České republice by mohly být za neplnění těchto povinností uloženy finanční sankce, a to v poměrně krátkém časovém intervalu.“¹⁸

---

¹⁷ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 365

¹⁸ Viz. důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, s.23-24. [online]. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=285&ct1=0>

Z důvodové zprávy dále vyplývá, že v době, kdy byl projednáván návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, již byla Česká republika vázána několika vyhlášenými mezinárodními smlouvami, k jejichž ratifikaci dal Parlament ČR souhlas a které se tak staly součástí našeho právního řádu v souladu s ust. § 10 Ústavy ČR.¹⁹ Tyto mezinárodní smlouvy obsahovaly požadavek, aby Česká republika přijala příslušnou právní úpravu, která by zakotvila deliktní odpovědnost právnických osob do právního řádu. Jedná se celkem o tři mezinárodní smlouvy, a to Úmluvu o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích, Trestněprávní úmluvu o korupci a Mezinárodní úmluvu o potlačování financování terorismu.²⁰

K tomuto tématu se ve své monografii vyjádřil též Jelínek, který uvedl následující: *„Mezinárodní závazky byly podle citované důvodové zprávy i podle reakce odborné veřejnosti stěžejním argumentem pro přijetí trestní odpovědnosti právnických osob a svým významem v době přijetí nové právní úpravy převýšily ostatní důvody pro přijetí trestní odpovědnosti právnických osob v České republice, zejména důvody kriminologické, ačkoliv právě kriminologické důvody by měly být prvotní nejen k rozhodnutí o zvolené metodě regulace společenských vztahů, ale i o konkrétním modelu této regulace. Odkaz na mezinárodní dokumenty a údajné mezinárodní závazky České republiky je ovšem pochopitelný – takové argumenty jsou pro přijetí návrhu zákona vždy účinnější než argumenty jiné, třeba právě kriminologické.“*²¹

2.1.3 Nedostatečná mimotrestní úprava deliktní odpovědnosti právnických osob

Do doby přijetí právní úpravy zakotvující trestní odpovědnost právnických osob byly právnické osoby v případě závažného jednání sankcionovány pouze v rámci správního práva. Dopustila-li by se však takto závažného jednání, které by naplňovalo znaky skutkové podstaty některého z trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku, fyzická osoba, bylo by proti ní postupováno v souladu s normami trestního práva hmotného a trestního práva procesního. Lze tak považovat za nevhodné, aby v případě stejně závažného jednání byla

---

¹⁹ Dle čl. 10 Ústavy České republiky, jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.

²⁰ Viz. důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, s.31. [online]. [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=285&ct1=0>

²¹ Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 61

fyzická osoba sankcionována v rámci trestního práva a právnická osoba v rámci práva správního. K sankcionování právnických osob v rámci správního práva je dále potřeba uvést, že hmotněprávní úprava správních deliktů je poměrně komplikovaná, roztržitá a zároveň nejednotná.²²

Mezi další nedostatky deliktů odpovědnosti právnických osob v rámci správního práva patří skutečnost, že správní právo je na rozdíl od práva trestního založeno na absolutní objektivní odpovědnosti.²³

2.1.4 Nemožnost dohledání fyzické osoby, která trestný čin spáchala a uplatnění individuální trestní odpovědnosti

Mezi další důvody, které hovoří pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, patří v mnohých případech nemožnost prosazení individuální trestní odpovědnosti. Často je velmi obtížné či zcela nemožné dohledat konkrétní fyzickou osobu, která se daného jednání přímo dopustila a která by tak nesla trestní odpovědnost.²⁴

Ačkoliv uvádím, že se jedná o jeden z důvodů pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, lze se setkat i s názory zcela opačnými. Takovýto názor projevil i tehdejší prezident Václav Klaus, který návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob vetoval. Klaus své veto odůvodňoval zejména tím, že dle jeho názoru návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob popírá vazbu mezi pachatelem a trestem a považuje tak tento návrh za pouhý alibismus, jelikož stát není mnohdy schopen konkrétní viníky dohledat a chce z tohoto důvodu trestat namísto toho právnické osoby.²⁵

2.2 Důvody proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob

Vzhledem k tomu, že právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob je téma velmi kontroverzní, našla se tak samozřejmě kromě četné řady příznivců též řada jejích odpůrců, kteří byli proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob do našeho právního řádu. Stejně jako jsem se výše zabývala důvody pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, pokusím

---

²² Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 365-366

²³ Viz. ust. § 20 a 21 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

²⁴ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 365

²⁵ Prezident vetoval zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Tiskové sdělení. [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/2971>

se v této kapitole blíže přiblížit argumenty a názory, které hovoří proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob.

Mezi nejčastější argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, které lze v odborné literatuře dohledat, patří následující.²⁶

- Právnická osoba je pouhou fikcí.
- Nezpůsobilost právnické osoby jednat zaviněně.
- Zavedení kolektivní viny.
- Nevhodnost a neúčelnost trestních sankcí ukládaných právnickým osobám.
- Přetížení trestního soudnictví.

2.2.1 Právnická osoba je pouhou fikcí

Jedním z argumentů, o které se opírají odpůrci zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob, je skutečnost, že právnická osoba je pouhou fikcí a vzhledem k tomuto nelze právnickou osobu považovat za subjekt trestního řízení a nemůže být ani sankcionována. S teorií, že právnická osoba je pouhou fikcí, přichází Savigny, hlavní představitel historicko-právní školy. Tato zásada pak vychází také z římského práva, na jehož základě nemůže společnost konat protiprávně neboli „*societas delinquere non protest*“. S ohledem na současné pojetí právnické osoby z hlediska soukromého práva však již nelze vycházet z čisté teorie fikce, jak ji vykládal Savigny. Právnické osoby vystupují v reálném světě, kde jednají prostřednictvím svých statutárních orgánů, jejichž jednání je přičitatelné právnické osobě. Řada odborníků se tak shodne, že Savignyho teorie fikce je již překonána.²⁷ K této problematice teorie fikce a pojetí právnické osoby jsem se věnovala podrobněji v předchozí části této práce.

2.2.2 Nezpůsobilost právnické osoby jednat zaviněně

Mezi další argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob patří tvrzení, že právnické osoby nemají způsobilost jednat zaviněně. Zaviněné jednání v rámci trestního práva je již tradičně spojeno s psychickým stavem pachatele, jeho vlastnostmi nebo projevy. Hovoříme-li o objektivní stránce trestného činu spáchaného fyzickou osobou, používáme

---

²⁶ Srov. Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 366-367. Nebo Roháč, I. Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 52 a násl.

²⁷ Roháč, I. Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 53

pojmy jako chtění, srozumění, vědění. Odpůrci trestní odpovědnosti právnických osob pak poukazují právě na to, že právnické osoby jakožto pouhé fikce nemohou naplnit objektivní stránku trestného činu, jelikož se vytýkaného jednání nemohou dopustit zaviněně.²⁸

Dle ust. § 22 odst. 1 Tr. zákoníku je pachatel trestného činu definován jako ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Naopak dle ust. § 9 odst. 1 ZTOPO je pachatelem trestného činu právnická osoba, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, a to způsobem uvedeným v tomto zákoně. Vzhledem k tomu, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je ve vztahu speciality k obecné úpravě uvedené v trestním zákoníku²⁹, použije se definice pachatele uvedená v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob. Použití obecné definice pachatele v trestním zákoníku se tak vztahuje pouze na osoby fyzické.

2.2.3 Zavedení kolektivní viny

Zakotvením trestní odpovědnosti právnických osob dochází zároveň k zakotvení kolektivní viny. Kritici zavedení trestní odpovědnosti právnických osob poukazují na to, že sankcionování právnické osoby postihne mnohdy nevinné osoby. Negativní dopad může dopadnout především na zaměstnance právnické osoby či její věřitele, a to zejména, když bude právnická osoba postihnuta finančními sankcemi či případně dojde k dočasnému či trvalému zastavení činnosti této právnické osoby. Případné sankce budou mít dále vliv i na nevinné členy právnické osoby, a to například na minoritní akcionáře, kteří v praxi nemají valný vliv na samotné rozhodování právnické osoby. Od spáchání trestného činu právnickou osobou do uložení sankce může také často uplynout delší časový úsek, během něhož dojde k obměnění členské základny a trestněprávní sankce tak postihne nejvíce nevinné členy této právnické osoby.³⁰

K výše uvedenému argumentu, že trestněprávní sankce postihuje i nevinné členy právnické osoby, se vyjádřil Jelínek, který jako námitku k danému tvrzení uvedl, že právě i tito nevinní členové právnické osoby měli určitý hospodářský prospěch z protiprávního jednání právnické osoby.³¹

---

²⁸ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 366

²⁹ Viz. ust. § 1 odst. 2 ZTOPO a contrario.

³⁰ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 366-367

³¹ Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde Praha, 2007, s. 56

Kritika zavedení trestní odpovědnosti právnických osob a s tím související zavedení kolektivní viny spočívá dále v tom, že je takováto právní úprava v podstatě v rozporu s jednou ze zásad trestního práva, a to se zásadou personality, na jejímž základě má trestněprávní sankce postihovat pouze samotného pachatele trestného činu.³²

K tvrzenému zásahu do zásady personality bych však poukázala na skutečnost, že i v případě individuální trestní odpovědnosti fyzických osob není tato zásada zcela striktně dodržována. I v případě potrestání fyzické osoby jakožto pachatele trestného činu budou trestněprávní sankcí postiženi i věřitelé této fyzické osoby a případně též osoby blízké.

2.2.4 Nevhodnost a neúčelnost trestních sankcí ukládaných právnickým osobám

Mezi další argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob patří argument nevhodnosti a neúčelnosti trestních sankcí ukládaných právnickým osobám. Je pak poukazováno zejména na to, že trestní právo je prostředkem ultima ratio, tedy prostředkem poslední instance. Namísto rozšiřování trestní represe by se protiprávní jednání právnických osob mělo řešit v jiných oblastech práva jako například v rámci práva živnostenského či správního.³³

Dále je poukazováno též na to, že při ukládání trestních sankcí právnickým osobám nedochází k naplnění účelu trestu, který spočívá v ochraně společnosti před trestnou činností či v odplatě.³⁴

Dle mého názoru ukládáním vhodných trestních sankcí právnickým osobám dojde k efektivní ochraně společnosti, když tyto sankce mají zabránit právnické osobě v dalším páchání trestné činnosti. Samozřejmě je nezbytné, aby výčet jednotlivých druhů sankcí, které lze uložit právnické osobě, byl upraven rozdílně od výčtu druhů sankcí ukládaných fyzické osobě. Vzhledem k povaze právnické osoby je zcela zřejmé vyloučeno, aby jí byl uložen například trest vyhoštění či trest odnětí svobody, lze jí však uložit stejně jako fyzickým osobám peněžitý trest. Naopak druhem trestu, který lze uložit výlučně právnické osobě, je trest zrušení právnické osoby.

---

³² Roháč, I. Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 56

³³ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 367

³⁴ Roháč, I. Důvody „proti“ zavedení trestnej zodpovednosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 57

2.2.5 Přetížení trestního soudnictví

Mnozí odborníci v souvislosti se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob následně poukazují na skutečnost, že trestní soudnictví je již tak poměrně zatížené a zavedení trestní odpovědnosti právnických osob by kladlo vyšší požadavky na personální i finanční zajištění trestního soudnictví. S tímto argumentem souhlasí i Roháč, který jakožto slovenský advokát uvedl, že slovenské trestní soudnictví již před zavedením trestní odpovědnosti právnických osob bylo přetížené a se zavedením tohoto druhu trestní odpovědnosti by bylo vhodné zavést též specializované senáty u okresních a krajských soudů, které by řešily právě trestné činy spáchané právnickými osobami.³⁵ Obdobné obavy z přetížení trestního soudnictví panovaly též u nás.

Ze statistických údajů vyplývá, že za rok 2019 bylo evidováno celkem 1254 záznamů o zahájení úkonů trestního řízení proti právnickým osobám, přičemž v rámci vedených trestních řízení bylo proti 366 právnických osobám zahájeno trestní stíhání nebo jim bylo sděleno podezření ze spáchání trestného činu.³⁶ Porovnáme-li tyto údaje například s rokem 2012, tj. s prvním rokem účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, zjistíme, že bylo ve 14 trestních věcech stíháno celkem 18 právnických osob.³⁷

Po několika letech účinnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob se však ukázalo, že ke značnému přetížení trestního soudnictví nakonec nedošlo.

---

³⁵ Roháč, I. Důvody „proti“ zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 58

³⁶ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019, s. 7. [online]. [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf>

³⁷ Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2012, s. 15. [online]. [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti_2012.pdf

3 Trestní odpovědnost právnických osob

3.1 Právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob

3.1.1 Historický vývoj právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob

Trestní odpovědnost právnických osob je téma velmi kontroverzní, především pak počátkem 21. století, kdy se o zakotvení tohoto nového druhu odpovědnosti začalo stále více hovořit též u nás. Četné množství mezinárodních dokumentů hovořilo o důležitosti zakotvení tohoto druhu trestní odpovědnosti do právního řádu jednotlivých států, aby tak mohlo být protiprávní jednání právnických osob sankcionováno i v rovině trestněprávní.

První návrh zákona v této věci byl Vládou ČR předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR dne 21.7.2004. První čtení tohoto návrhu zákona se následně konalo dne 2.11.2004. Úspěch však neměl velký a byl nakonec zamítnut.³⁸ Důvodů, proč daný návrh neprošel ani prvním čtením, lze nalézt hned několik. Při projednávání návrhu se objevilo četné množství odlišných názorů na způsob řešení dané problematiky. Jakožto důvod pro zamítnutí návrhu poslanci uváděli, že navrhovaná úprava trestní odpovědnosti právnických osob je příliš široká, nekvalitní, nadbytečná a může být v praxi též škodlivá. Nedostatek byl spatřován také v tom, že úprava neposkytuje žádnou ochranu práv třetím osobám, které se na páčání trestné činnosti právnické osoby nijak nepodílely. Vzhledem k tomu, že tyto třetí osoby jsou určitým způsobem spojeny s fungováním a činností právnické osoby, může mít případný majetkový postih takového protiprávního jednání právnické osoby výrazný negativní vliv i na ně, aniž by se však na takovém jednání podílely, a aniž by o takovém jednání právnické osoby vůbec věděly.³⁹

Mezi trestné činy, kterých by se právnická osoba mohla dopustit, byl do návrhu z roku 2004 zahrnut i trestný čin znásilnění. Mnozí se ovšem pozastavovali nad tím, jak by vůbec mohla právnická osoba spáchat takovýto trestný čin. Představa, že by se jej mohla právnická osoba dopustit, se zdála zcela absurdní.⁴⁰

Návrh zákona z roku 2004 byl smeten ze stolu a trestní odpovědnost právnických osob byla do českého právního řádu zakotvena až o několik let později, a to zákonem č. 418/2011 Sb., o

---

³⁸ Sněmovní tisk 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. [online]. [cit. 2020-09-18]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=745>

³⁹ Jelínek, J., Herczeg, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 18

⁴⁰ Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde, 2007, s. 8-9

trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Tento zákon se stal účinným dne 1. ledna 2012. Jedná se tak o zákon stále relativně nový, který přinesl do našeho právního řádu zcela nový druh odpovědnosti. V porovnání s ostatními státy, jež jsou členy Evropské unie, byla Česká republika jednou z posledních zemí, která ještě neměla tento druh odpovědnosti v právním řádu zakotven. Historicky první zemí, která trestní odpovědnost právnických osob přijala, bylo Nizozemsko, a to již roku 1976. Postupně se přidávaly i další státy jako například Norsko či Francie.⁴¹

Odpovědnost právnických osob byla zakotvena i na Slovensku o něco málo dříve než v České republice. Legislativní proces trval několik let, přičemž první z řady návrhů zákona byl předložen stejně jako u nás v roce 2004. V následujících letech byly předloženy ještě další návrhy, avšak všechny byly bezúspěšné. Zlomovým rokem byl až rok 2010, kdy došlo k zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do slovenského právního řádu, a to na základě novely trestního zákona provedené zákonem č. 224/2010 Z.z., kterou se mění a doplňuje zákon č. 300/2005 Z.z.⁴² V tomto případě je však nutno dodat, že Slovenská republika v těchto letech přijala model nepravé trestní odpovědnosti právnických osob. V rámci tohoto modelu bylo možné právnickou osobu sankcionovat pomocí tzv. kvazitrestněprávních sankcí, kterými bylo ochranné opatření zabavení peněžité částky a ochranné opatření zabavení majetku. Slovenská republika se při přijímání tohoto modelu inspirovala zejména právní úpravou Španělska. Po dobu účinnosti tohoto zákona, který vycházel z modelu nepravé trestní odpovědnosti právnických osob, nedošlo nikdy k jeho aplikaci v praxi. Teprve na základě zákona č. 91/2016 Z.z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, který nabyl účinnosti k 1.7.2016, byla do slovenského právního řádu zakotvena pravá trestní odpovědnost právnických osob namísto stávající nepravé trestní odpovědnosti právnických osob.⁴³

K zakotvení pravé trestní odpovědnosti právnických osob na Slovensku si dovoluji ještě uvést, že výše uvedený zákon obsahuje taxativní výčet skutkových podstat trestných činů, kterých se může právnická osoba dopustit. Tento výčet lze nalézt v ust. § 3 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Aby však byla právnická osoba trestně odpovědná za

---

⁴¹ Jelínek, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 91-92

⁴² Medelský, J., Trestná zodpovednosť právnických osôb. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, s. 83

⁴³ Ivor, J., Medelský J., Trestná zodpovednosť právnických osôb v Českej a Slovenskej republike. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, s. 28

spáchání některého z tam jmenovaných trestných činů, musí dojít k jeho spáchání způsobem uvedeným v ust. § 4 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Výčet trestných činů, které může spáchat i právnická osoba, odpovídá dle důvodové zprávy k zákonu o trestnej zodpovednosti právnických osôb mezinárodním závazkům Slovenské republiky, kterými je vázána, stejně tak jako i požadavkům EU, které pro ni vyplývají z členství v EU. Nutno dále také zmínit, že katalog trestných činů byl dále doplněn o ty trestné činy, které je v souladu se zájmy Slovenska nezbytné postihovat v rámci trestního práva, a to zejména s ohledem na poznatky plynoucí z aplikační praxe tohoto státu a dále také s přihlédnutím k povaze těchto trestných činů. Budeme-li pak konkrétnější, jedná se o trestné činy daňové.⁴⁴

Domnívám se, že změna nepravé trestní odpovědnosti právnických osob na pravou trestní odpovědnost je řešením vhodnějším a tento krok slovenského zákonodárce posuzuji jako pozitivní. Dle mého názoru je právě vhodným řešením sankcionovat právnickou osobu i v případě, že se nepodaří dohledat konkrétní fyzickou osobu, která se jednání naplňujícího skutkovou podstatu trestného činu dopustila. V současné době je již zcela běžné, že právnické osoby mají organizační strukturu velmi složitou a dohledání konkrétní fyzické osoby, která by mohla být potrestána, může být mnohdy téměř nemožné. Zároveň se domnívám, že bude-li v rámci trestního práva postihnuta přímo samotná právnická osoba, mohou být takoveto sankce mnohdy efektivnější.

3.1.2 Zásah do základních zásad trestního práva

Přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob se nově objevuje kolektivní trestní odpovědnost, která je považována za doplněk individuální trestní odpovědnosti fyzických osob.⁴⁵ Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je stejně jako zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), považován za vedlejší trestní zákon. V ust. § 1 odst. 2 ZTOPO je uvedeno, že nestanoví-li tento zákon jinak, použije se trestní zákoník, v řízení proti právnické osobě trestní řád a v řízení o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních přiměřeně zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, není-li to z povahy věci vyloučeno. Z daného ustanovení vyplývá, že zákon o trestní

---

⁴⁴ Jelínek, J. Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. Bulletin advokacie, 2017, č. 4. [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/jeste-k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnickych-osob?browser=mobi>

⁴⁵ Jelínek, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 92

odpovědnosti právnických osob je v poměru speciality vůči výše vyjmenovaným zákonům. Danou problematiku tak tento zákon neupravuje komplexně, jelikož neobsahuje všechny instituty trestního práva hmotného a procesního.

Jak jsem již výše zmínila, došlo zakotvením tohoto druhu trestní odpovědnosti k významnému zásahu do základních zásad trestního práva, a to zejména do individuální trestní odpovědnosti fyzických osob, která byla do té doby jedinou trestní odpovědností. Právnické osoby nebyly v rovině trestněprávní předtím vůbec postihovány.

Zákon počítá také s tím, že může nastat situace, kdy se nepodaří zjistit, která fyzická osoba, jednající v zájmu právnické osoby nebo v rámci její činnosti, se trestného činu dopustila. Dle ust. § 8 odst. 3 ZTOPO bude proto právnická osoba trestně odpovědná i v těch případech, kdy tato konkrétní fyzická osoba nebude dohledána.

Novou zásadou trestního práva se tak stává souběžná nezávislá trestní odpovědnost fyzických a právnických osob.⁴⁶ Podstatný význam má v tomto případě slovo „nezávislá“, která vyjadřuje neexistenci jakéhokoli vztahu závislosti neboli akcesority mezi trestní odpovědností fyzických osob a osob právnických. Nutno však dále podotknout, že tato zásada se neuplatní vždy. Je tomu tak proto, že právnická osoba se nemůže dopustit všech trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku. Je zřejmé, že je zcela vyloučeno, aby se právnická osoba dopustila například trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou či trestného činu dvojího manželství. Trestných činů, kterých se právnická osoba nemůže z povahy věci dopustit, je samozřejmě o mnoho více.

Výše uvedené je možno shrnout tak, že jedná-li se o trestné činy, kdy je trestní odpovědnost právnických osob vyloučena, uplatní se i nadále zásada individuální trestní odpovědnost fyzických osob a souběžná nezávislá trestní odpovědnost fyzických a právnických osob se uplatní pouze v těch případech, kdy může být pachatelem kromě fyzické osoby i osoba právnická.⁴⁷

Další novou zásadou trestní odpovědnosti právnických osob je zásada přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce právnické osoby. Tato zásada je zakotvena v ust. § 10 odst.

---

⁴⁶ Jelínek, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. Bulletin advokacie, 2014, č. 9. [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnicky-ch-osob>

⁴⁷ Jelínek, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 94

1 ZTOPO, kde je uvedeno, že trestní odpovědnost právnické osoby přechází na všechny její právní nástupce. Zakotvení tohoto ustanovení má význam zejména z toho důvodu, aby se předešlo vyhnutí se trestní odpovědnosti právnické osoby tím, že by došlo například k transformaci na jinou právnickou osobu. Základní trestněprávní vztah mezi orgány činnými v trestním řízení a pachatelem byl do této doby vždy vztahem osobním, smrtí pachatele tento vztah zanikl a zanikla tak i veškerá práva a povinnosti z tohoto trestněprávního vztahu plynoucí.⁴⁸ V souvislosti s institutem přechodu trestní odpovědnosti na právního nástupce právnické osoby se však můžeme setkat s řadou problémů s tím spojených. Jeden takovýto problém může vzniknout v případě, že právním nástupcem právnické osoby nebude další právnická osoba, nýbrž osoba fyzická. Zde může vyvstat otázka, zda může v takovém případě dojít k přechodu trestní odpovědnosti i na fyzickou osobu. K této problematice se mimo jiné vyjádřil i Jelínek, který uvedl, že by k přechodu trestní odpovědnosti v této situaci dojít nemělo a argumentoval tak s ohledem na ust. § 1 odst. 1 ZTOPO, ze kterého vyplývá, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob upravuje podmínky trestní odpovědnosti právnických osob, a nikoliv osob fyzických.⁴⁹ S tímto názorem zcela souhlasím a též jsem toho názoru, že k přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce může dojít pouze v případě, je-li právním nástupcem opět právnická osoba.

3.1.3 Trestné činy spáchané právnickou osobou

Po dobu své existence prošel zákon o trestní odpovědnosti právnických osob četným množstvím novel, přičemž nejvýznamnější novela byla přijata zákonem č. 183/2016 Sb. Na základě této novely došlo k významnému rozšíření trestní odpovědnosti právnických osob. Obdobně bylo k takové změně přistoupeno též ve Francii.⁵⁰

Vymezení trestných činů, které může právnická osoba spáchat, je uvedeno v ust. § 7 ZTOPO, ze kterého vyplývá, že trestnými činy se pro účely tohoto zákona rozumí zločiny nebo přečiny uvedené v trestním zákoníku, s výjimkou následujícího výčtu trestných činů:

- zabití (§ 141 Tr. zákoníku),

---

⁴⁸ Jelínek, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 95

⁴⁹ Jelínek, J. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce. Bulletin advokacie, 2015, č. 5. [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-prechodu-trestni-odpovednosti-pravnicke-osoby-na-pravniho-nastupce>

⁵⁰ Šámal, P. § 7 [Trestné činy] In: Šámal, P., Dědič, J., Grívna, T., Púry, F., Říha, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018, s. 135

- vraždy novorozeného dítěte matkou (§ 142 Tr. zákoníku),
- účasti na sebevraždě (§ 144 Tr. zákoníku) ,
- rvačky (§ 158 Tr. zákoníku),
- soulože mezi příbuznými (§ 188 Tr. zákoníku),
- dvojího manželství (§ 194 Tr. zákoníku),
- opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 Tr. zákoníku),
- zanedbání povinné výživy (§ 196 Tr. zákoníku),
- týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 Tr. zákoníku),
- porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže (§ 248 odst. 2 Tr. zákoníku),
- vlastizrady (§ 309 Tr. zákoníku),
- zneužití zastupování státu a mezinárodní organizace (§ 315 Tr. zákoníku),
- spolupráce s nepřítelem (§ 319 Tr. zákoníku),
- válečné zrady (§ 320 Tr. zákoníku),
- služby v cizích ozbrojených silách (§ 321 Tr. zákoníku),
- osvobození vězně (§ 338 Tr. zákoníku),
- násilného překročení státní hranice (§ 339 Tr. zákoníku),
- vzpoury vězňů (§ 344 Tr. zákoníku),
- nebezpečného pronásledování (§ 354 Tr. zákoníku),
- opilství (§ 360 Tr. zákoníku),
- proti branné povinnosti uvedených ve zvláštní části hlavě jedenácté trestního zákoníku,
- vojenských uvedených ve zvláštní části hlavě dvanácté trestního zákoníku,
- použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411 Tr. zákoníku).

K současné podobě ust. § 7 ZTOPO však vedla dlouhá cesta trvající několik let. První varianta podoby daného ustanovení, která připadala v úvahu, spočívala v odkazu na veškeré

trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku s výjimkou taxativně vyjmenovaných trestných činů, kterých se právnická osoba dopustit nemůže. Druhá varianta naopak spočívala ve stanovení taxativního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit. V době, kdy byl zákonodárcem zákon o trestní odpovědnosti právnických osob připravován, byly vedeny úvahy nad oběma výše uvedenými variantami. Otázkou tak zůstalo, ke které z nich se přiklonit. Je vhodnější zvolit odkaz na veškeré trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku či uvést taxativní výčet trestných činů, jichž se může právnická osoba dopustit?

Zákonodárce se tak nakonec zprvu přiklonil ke druhé variantě, tj. k uvedení taxativního výčtu trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit. Důvodů k takovému rozhodnutí bylo hned několik. U první varianty se setkal s kritikou především dovětek „*není-li jejich spáchání právnickou osobou vyloučeno jejich povahou*“. Někteří tento dovětek považovali za příliš neurčitý, čímž by mohlo dojít k porušení zásady *nullum crimen sine lege certa*, která vyjadřuje zákaz používání neurčitých formulací či pojmů. K tomuto se vyjádřil též kolektiv autorů komentáře k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob, a to Forejt, Habarta a Trešlová, kteří tyto obavy považují za neopodstatněné, jelikož by právnická osoba s touto argumentací u soudu neuspěla.⁵¹ U první varianty někteří také očekávali, že vzhledem k velkému množství trestných činů, kterých by se právnická osoba mohla dopustit, by došlo i k výraznému zvýšení trestněprávní agendy, což by však ze strany orgánu činných v trestním řízení nemuselo být zvládáno, a to s ohledem na nedostatek zaměstnanců. Tuto obavu vyjádřili též Forejt, Habarta a Trešlová v již výše jmenovaném komentáři.⁵²

Přijatá právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob však byla i nadále kritizována. Kritika směřovala především vůči katalogu trestných činů, které zákonodárce do taxativního výčtu zvolil. Do katalogu trestných činů byl například zařazen trestný čin vydírání dle ust. § 175 Tr. zákoníku, avšak trestný čin loupeže dle ust. § 173 Tr. zákoníku již zákonodárce do výčtu nezařadil, přestože je trestný čin loupeže ve vztahu k ustanovení trestného činu vydírání ustanovením speciálním. Zákonodárce tak v tomto případě vůbec nerespektoval vztah speciality mezi danými skutkovými podstatami. Avšak nejednalo se o ojedinělý případ, jelikož

---

⁵¹ Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde, 2012, s. 63

⁵² Tamtéž, s. 63

obdobných případů, kdy nebyl respektován vzájemný vztah mezi skutkovými podstatami, bylo možno nalézt v předmětné úpravě hned několik.⁵³

Otázka kriminalizace jednání právnických osob je otázkou jednoznačně velmi podstatnou, a právě z tohoto důvodu se zákonodárce rozhodl po četných úvahách nakonec svou předchozí volbu radikálně přehodnotit právě v rámci novely zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedené zákonem č. 183/2016 Sb., čímž došlo podstatným způsobem ke změně věcné působnosti zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Nebyla však novelou jedinou, ale v průběhu čtyř let od účinnosti tohoto zákona v pořadí již novelou druhou. První novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob týkající se rozsahu kriminalizace byla přijata již v roce 2014 a provedena zákonem č. 141/2014 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.1.2015, čímž došlo k rozšíření kriminalizace jednání právnických osob o další čtyři trestné činy. O trestný čin znásilnění (§ 185 Tr. zákoníku), trestný čin účasti na pornografickém představení (§ 193a Tr. zákoníku) a trestný čin navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§ 193b Tr. zákoníku) byl rozsah kriminalizace jednání právnických osob rozšířen pod vlivem právních předpisů Evropské unie.⁵⁴ Jak jsem se již dříve zmiňovala, trestný čin znásilnění byl obsažen již ve vládním návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, který byl Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR předložen v roce 2004. Tehdy byla představa, že by se právnická osoba dopustila trestného činu znásilnění, považována za zcela absurdní.⁵⁵ O téměř deset let později byl však tento trestný čin zakotven do výčtu trestných činů, jichž se právnická osoba může dopustit. Čtvrtým trestným činem, o který bylo ust. § 7 ZTOPO rozšířeno, byl trestný čin lichvy uvedený v ust. § 218 Tr. zákoníku. Důvody vedoucí k zakotvení tohoto trestného činu byly v porovnání s předchozími třemi trestnými činy zcela odlišné, jelikož vycházely z

---

⁵³ Pelc, V.: Limity trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, s. 67

⁵⁴ Mezi tyto předpisy patřily konkrétně tři směrnice Evropské unie, a to směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5.4.2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV, dále směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/92/EU ze dne 13.12.2011 o boji proti pohlavnímu zneužívání a pohlavnímu vykořisťování dětí a proti dětské pornografii, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV, a dále směrnici Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22.5.2012 o právu na informace v trestním řízení a dále též dle obsahu rámcového rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28.11.2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

⁵⁵ Jelínek, J. Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. Bulletin advokacie, 2017, č. 4. [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/jeste-k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnickych-osob?browser=mobi>

dosavadní praxe, kdy se ukázalo, že tohoto trestného činu se mnohdy dopouštějí právě právnické osoby.⁵⁶

Níže uvádím úryvek z důvodové zprávy k tomuto zákonu jakožto jeden z důvodů, který vedl k přijetí takového rozhodnutí a který uvádí, že „zvolený užší rozsah trestní odpovědnosti s sebou může přinášet praktické problémy při kvalifikaci některých hraničních jednání navazujících na trestné činy uvedené ve výčtu obsaženém v § 7 zákona (například může být z tohoto úhlu pohledu poněkud problematické neuvedení trestného činu útisku podle § 177 trestního zákoníku pro který právnická osoba nemůže být trestně stíhána a který přitom navazuje na trestný čin vydírání podle § 175 trestního zákoníku, za jehož spáchání naopak právnická osoba trestněprávně odpovědná být může) a může dokonce vést i k odlišné kvalifikaci jednání fyzické a právnické osoby (tak například jednání spočívající v užití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí proti jinému v úmyslu zmocnit se cizí věci bude u fyzické osoby posouzeno jako loupež podle § 173 trestního zákoníku; tato kvalifikace však s ohledem na výčet obsažený v § 7 nebude u právnické osoby přicházet v úvahu a právnická osoba bude odpovědná pouze za mírnější trestný čin vydírání podle § 175 trestního zákoníku), což není žádoucí.“⁵⁷

Porovnáme-li současnou právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob v mezinárodním měřítku, je zřejmé, že se jedná o úpravu unikátní. Zákonodárce uvedl výčet trestných činů, jejichž pachatelem právnická osoba být nemůže.⁵⁸

Dle mého názoru by však bylo vhodné, kdyby se zákonodárce v rámci novelizace zákona o trestní odpovědnosti právnických osob kromě rozsahu kriminalizace jednání právnických osob zaměřil i na další nedostatky, které tento zákon obsahuje a které byly dosud opomíjeny. Jelínek se k tomuto tématu již v minulosti též vyjádřil, když uvedl, že by se měl zákonodárce dle jeho názoru zabývat kardinálnějšími problémy, které zákon o trestní odpovědnosti právnických osob obsahuje, když rozsah kriminalizace jednání právnických osob Jelínek spatřuje spíše jako jeden z menších problémů. Dle jeho názoru by se tak měl zákonodárce zaměřit například na nesoulad mezi zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob a právem

---

⁵⁶ Jelínek, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.). In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, s. 42

⁵⁷ Viz. důvodová zpráva k zákonu č. 183/2016 Sb. Sněmovní tisk 304/0.Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. s. 4. [online]. [cit. 2020-09-25]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/doc/00/11/08/00110888.pdf>

⁵⁸ Šelleng, D.: Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 96

soukromým.⁵⁹ Právě nesouladem mezi tímto zákonem a právem soukromým se v této práci bude ještě zabývat.

3.2 Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Působností trestních zákonů rozumíme okruh společenských vztahů, na které se právní norma vztahuje, a podmínky, za nichž se tato norma uplatní.⁶⁰

Jak již bylo zmíněno, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je pouze zákonem vedlejším, který neobsahuje komplexní úpravu. Z tohoto důvodu byla v oblasti působnosti tohoto zákona zvolena částečná speciální úprava, která je zakotvena v ust. § 2 až § 6 ZTOPO. Na ty oblasti, které nejsou v tomto zákoně speciálně upraveny, se použijí ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu.

Působnost zákona můžeme rozlišovat dle několika kritérií na působnost časovou, místní, osobní a věcnou, přičemž zákon o trestní odpovědnosti právnických osob obsahuje speciální úpravu pouze místní, osobní a věcné působnosti. Pro časovou působnost nebyla zvolena žádná speciální úprava, v tomto směru se tak užijí ustanovení trestního zákoníku a trestního řádu.

3.2.1 Časová působnost

Vzhledem k tomu, že není časová působnost ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob nijak speciálně upravena, užije se obecných ustanovení o časové působnosti, jak jsem již avizovala výše. Ustanovení týkající se časové působnosti v oblasti trestního práva je zakotveno v Listině základních práv a svobod jakožto v právním předpise nejvyšší právní síly. Konkrétně pak z čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod vyplývá, že trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl daný čin spáchán a pozdějšího zákona se použije v těch případech, kdy je to pro pachatele příznivější.

Další ustanovení vztahující se k časové působnosti jsou obsažena v trestním zákoníku, a to v ust. § 2 až § 3 Tr. zákoníku. Dle ust. § 2 odst. 1 Tr. zákoníku se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán a podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější. Takto je časová působnost upravena též v Listině základních práv a svobod a následně promítnuta do tohoto ustanovení trestního zákoníku. Dále z ust. § 2 odst. 2 Tr. zákoníku vyplývá, že pokud se zákon změní během páchaní činu, užije se

---

⁵⁹ Jelínek, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. Bulletin advokacie, 2014, č. 9. [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnickych-osob>

⁶⁰ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 66

zákona, který je účinný při dokončení jednání, kterým je čin spáchán. Dále je časová působnost konkretizována v ust. § 2 odst. 3 Tr. zákoníku, kde je uvedeno, že při pozdějších změnách zákona, který je účinný při dokončení jednání, jímž je čin spáchán, se užije zákona nejmírnějšího. A poslední odstavec tohoto ustanovení uvádí, že čin je spáchán v době, kdy pachatel nebo účastník konal nebo v případě opomenutí byl povinen konat a zároveň není rozhodující, kdy následek nastane nebo kdy měl nastat.

Dále je nezbytné také poukázat na ust. § 1 Tr. zákoníku, které upravuje zákaz retroaktivity a ze kterého vyplývá, že čin je trestný jen pokud jeho trestnost byla zákonem stanovena dříve, než byl spáchán. Vzhledem k tomu, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob je účinný až od 1. ledna 2012, nelze právnické osoby sankcionovat za jednání učiněné před tímto datem, přestože naplňuje některou ze skutkových podstat trestného činu, jehož se právnická osoba může dopustit.

V ust. § 3 odst. 1 a odst. 2 Tr. zákoníku jsou uvedeny případy, kdy se vždy rozhoduje podle právních předpisů účinných v době rozhodování, a to ve vztahu k ukládání určitého druhu trestu a při rozhodování o ochranném opatření. Vždy je tak nutno uložit pouze ten druh trestu, který zná zákon účinný v době, kdy je takový trest ukládán, a to z toho důvodu, aby nevznikly komplikace při výkonu takto uloženého trestu. U ochranného opatření se však nejedná pouze o druh ochranného opatření, ale dle zákona účinného v době rozhodování se posuzují i podmínky ukládání ochranného opatření a způsob ukládání takového ochranného opatření.⁶¹

Skutečnost, že není časová působnost upravena v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob, shledává Jelínek jako legislativní nedostatek a jeho řešení spatřuje v zakotvení úpravy časové působnosti do tohoto zákona.⁶² Opačný názor zastává Sýkora, který naopak absenci časové působnosti v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob nepovažuje za legislativní nedostatek, ale uvádí, že se jedná o záměr zákonodárce. Dle názoru Sýkory není v případě časové působnosti potřeba žádné speciální úpravy jako je tomu u působnosti místní, osobní a věcné, u kterých je naopak vzhledem ke zvláštní povaze právnických osob vyžadována v určitých směrech odchylná úprava.⁶³ Osobně se v tomto

---

⁶¹ Šámal, P. § 3 [Užití zákona účinného v době rozhodování] In: Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 63

⁶² Jelínek, J.: Právnické osoby a působnost nového zákona. Právní rádce. 2012, č.1, s. 5

⁶³ Sýkora, M. Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 127-128

případě ztotožňuji s názorem Jelínka a též se domnívám, že se nejedná o záměr zákonodárce, nýbrž o legislativní nedostatek. Domnívám se, že by v rámci řešení této situace bylo vhodné, kdyby zákonodárce úpravu časové působnosti zakotvil přímo do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.

3.2.2 Místní působnost

Místní působnost je v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob upravena v ust. § 2 až § 5. Jedná se tak o vymezení území, na kterém dochází k vyvolání účinků zamýšlených zákonem. Místní působnost je vymezena několika zásadami, a to zásadou teritoriality, zásadou registrace neboli vlajky, zásadou personality (tj. aktivní zásadou personality), zásadou ochrany, zásadou univerzality a subsidiární zásadou univerzality.⁶⁴

Základní zásadou místní působnosti je **zásada teritoriality**, která je upravena v ust. § 2 odst. 1 ZTOPO, kde je uvedeno, že podle zákona České republiky se posuzuje trestnost činu spáchaného na území České republiky právnickou osobou, která má sídlo v České republice nebo má na území České republiky umístěn podnik nebo organizační složku, anebo zde alespoň vykonává svoji činnost nebo zde má svůj majetek. Vzhledem k tomu, že se jedná o vyčerpávající úpravu dané problematiky, neužijí se již obecná ustanovení trestního zákoníku. Zásada teritoriality tak, jak je upravena v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob, se výrazně odlišuje od obecné úpravy v trestním zákoníku. Rozdíl lze spatřovat v tom, že není stanoven pouze okruh skutků, na něž se s ohledem na místo, kde byl trestný čin spáchán, užije českých trestněprávních předpisů. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob navíc musí brát v potaz skutečnost, že právnické osoby mají jisté odlišnosti týkající se především jejich vzniku, existence a zániku a dále také možností postihu.⁶⁵

Tzv. distanční delikty jsou upraveny v ust. § 2 odst. 2 ZTOPO, kde je uvedeno, že trestný čin se považuje za spáchaný na území České republiky, dopustila-li se právnická osoba jednání zcela nebo zčásti na území České republiky, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině, nebo v cizině, pokud porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem nastalo nebo mělo, byť i jen zčásti, nastat na území České republiky. Porovnáme-li toto ustanovení s ust. § 4 odst. 2 Tr. zákoníku, tak zjistíme, že se jedná o úpravu v podstatě identickou. Ust. § 2 odst. 2 ZTOPO

---

⁶⁴ Šelleng, D.: Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 82

⁶⁵ Dědič, J. § 2 [Uplatnění zásady teritoriality u právnických osob]. In: Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F., Říha, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018, s.71

z tohoto důvodu lze dle názoru Sýkory považovat za nadbytečné a mohlo být bez problémů zcela vypuštěno, přičemž by se následně užilo subsidiárně ustanovení trestního zákoníku týkající se distančních deliktů.⁶⁶ S tímto názorem Sýkory nelze jinak než souhlasit.

Zásada registrace neboli vlajky není v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob upravena vůbec, a z tohoto důvodu se užijí v souladu s ust. § 1 odst. 2 ZTOPO ustanovení trestního zákoníku, konkrétně tak ust. § 5 Tr. zákoníku.

Zásada personality je upravena v ust. § 3 ZTOPO, ze kterého vyplývá, že podle zákona České republiky se posuzuje také trestnost činu, pokud jej v cizině spáchala právnická osoba mající sídlo v České republice. V daném případě se jedná o **aktivní zásadu personalit**y. **Pasivní zásadu personalit**y neboli také **zásadu ochrany občana** nelze v případě právnických osob brát vůbec v úvahu a nelze tak ani subsidiárně a ani analogicky užít úpravu trestního zákoníku. Důvodem je skutečnost, že ust. § 7 odst. 2 Tr. zákoníku takovou ochranu poskytuje pouze občanu České republiky nebo osobě bez státní příslušnosti, která má na území České republiky povolen trvalý pobyt. Vždy se tak jedná výhradně o fyzickou osobu.⁶⁷

Ustanovení trestního zákoníku se neužijí ani v případě úpravy **zásady ochrany, zásady univerzality a subsidiární zásady univerzality**. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob obsahuje v této oblasti vlastní úpravu obsaženou v ust. § 4 ZTOPO.

Zásadou univerzality rozumíme mezinárodní závazek státu postihovat určité trestné činy, který vyplývá z mezinárodních smluv. **Zásada ochrany** pak spočívá v tom, že stát stíhá ty trestné činy, které jsou namířeny proti důležitým zájmům státu. Tyto zásady jsou obsaženy v ust. § 4 odst. 1 ZTOPO, kde je uveden výčet dvaceti sedmi trestných činů, jejichž trestnost se posuzuje podle zákona České republiky, a to i tehdy, spáchala-li takový trestný čin v cizině právnická osoba, která nemá sídlo v České republice. Zásada univerzality byla takto rozšířena až na základě novely zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedené zákonem č. 183/2016 Sb., kdy do té doby obsahovalo dané ustanovení výčet pouze pěti trestných činů.⁶⁸

---

⁶⁶ Sýkora, M. Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 131

⁶⁷ Tamtéž, s. 132

⁶⁸ Jelínek, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinut se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.). In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges ,2017, s. 39

Subsidiární zásada univerzality obsažena v ust. § 4 odst. 2 ZTOPO dále stanoví, že podle zákona České republiky se posuzuje trestnost činu spáchaného v cizině právnickou osobou, která nemá sídlo v České republice, též tehdy, byl-li čin spáchán ve prospěch právnické osoby, která má na území České republiky sídlo.

Ust. § 5 odst. 1 a odst. 2 ZTOPO upravuje působnost stanovenou mezinárodní smlouvou, kdy se podle zákona České republiky posuzuje také trestnost činu, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu. Ustanovení § 2 až 4 se neužijí, jestliže to mezinárodní smlouva nepřipouští. Obdobnou úpravu nalezneme též v trestním zákoníku.

3.2.3 Osobní působnost

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob obsahuje výčet osob, na které se působnost tohoto zákona nevztahuje, a to v ust. § 6 ZTOPO. Dle ust. § 6 odst. 1 ZTOPO není trestně odpovědná Česká republika a dále nejsou trestně odpovědné ani územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci. Ust. § 6 odst. 2 ZTOPO dále stanoví, že majetková účast právnických osob uvedených v odstavci 1 tohoto ustanovení, tj. České republiky a územních samosprávných celků při výkonu veřejné moci, na právnické osobě nevyklučuje trestní odpovědnost takové právnické osoby podle tohoto zákona. Jedná se tak o negativní vymezení osobní působnosti. Výčet uvedený v ust. § 6 odst. 1 ZTOPO však nelze považovat za taxativní, jelikož trestně odpovědné nemohou být ani cizí státy. Je tomu tak z důvodu, že dle mezinárodní zásady suverenity neboli svrchovanosti, nemůže být žádný stát podřízen moci jiného státu, stejně tak není cizí stát podřízen ani jiné vnější moci.⁶⁹

Z důvodové zprávy k ust. § 6 ZTOPO si dovoluji citovat úryvek, kde je uvedeno následující: *„Vyloučení odpovědnosti právnických osob vychází z definice právnické osoby obsažené v mezinárodních dokumentech, které právnickou osobu shodně definují jako “jakýkoliv subjekt, který je právnickou osobou podle příslušného vnitrostátního práva, s výjimkou států nebo jiných veřejnoprávních subjektů při výkonu veřejné moci a veřejných mezinárodních organizací.” V první řadě je z trestní odpovědnosti vyloučena Česká republika jako stát. Stát je historicky nejstarší právnickou osobou. Návrh zákona nepředpokládá, že by trestný čin, který spáchá některý z jeho představitelů, i když to bude jeho jménem, mohl vycházet z jeho zvláštních vnitřních zájmů. Má se za to, že trestné činy, kterých se dopustí představitelé státu, jsou výlučně*

---

⁶⁹ Sýkora, M. Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 133-134

jejich osobními činy.”⁷⁰ Z důvodové zprávy však dále též vyplývá, že „není však výslovně vyloučeno, aby organizace, které jsou právníckými osobami a v nichž mají stát nebo jednotky územní samosprávy své zastoupení, byly trestně odpovědnými bez ohledu na fakt tohoto zastoupení.”⁷¹

Samotný základ existence územních samosprávných celků lze nalézt v Ústavě ČR, a to v Hlavě sedmé, v následujících člancích:

Územní samospráva

Čl. 99

Členění na ÚZC

Česká republika se člení na obce, které jsou základními územními samosprávnými celky, a kraje, které jsou vyššími územními samosprávnými celky.

Čl. 100

Právo na samosprávu

Územní samosprávné celky jsou územními společenstvími občanů, která mají právo na samosprávu. Zákon stanoví, kdy jsou správními obvody.

Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku.

Vytvořit nebo zrušit vyšší územní samosprávný celek lze jen ústavním zákonem.

Čl. 101

Zastupitelstvo

Obec je samostatně spravována zastupitelstvem.

Vyšší územní samosprávný celek je samostatně spravován zastupitelstvem.

---

⁷⁰ Viz. důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právníckých osob a řízení proti nim, s.39. [online]. [cit. 2020-09-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=285&ct1=0>

⁷¹ Tamtéž, s.40

Územní samosprávné celky jsou veřejnoprávními korporacemi, které mohou mít vlastní majetek a hospodaří podle vlastního rozpočtu.

Stát může zasahovat do činnosti územních samosprávných celků, jen vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem

Čl. 102

Volba zastupitelstva

Členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

Funkční období zastupitelstva je čtyřleté. Zákon stanoví, za jakých podmínek se vyhlásí nové volby zastupitelstva před uplynutím jeho funkčního období.

Čl. 103

Zrušen

Čl. 104

Působnost zastupitelstva

Působnost zastupitelstev může být stanovena jen zákonem.

Zastupitelstvo obce rozhoduje ve věcech samosprávy, pokud nejsou zákonem svěřeny zastupitelstvu vyššího územního samosprávného celku.

Zastupitelstva mohou v mezích své působnosti vydávat obecně závazné vyhlášky.

Čl. 105

Výkon státní správy

Výkon státní správy lze svěřit orgánům samosprávy jen tehdy, stanoví-li to zákon.

Postavení a činnost územních samosprávných celků je následně podrobněji upravena jednotlivými zákony, a to konkrétně zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích a zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Územní samosprávné celky prostřednictvím svých úřadu vykonávají veřejnou moc. Význam pojmu veřejná moc lze nalézt v usnesení Ústavního soudu sp.zn. II. ÚS 75/93 ze dne 25.11.1993, kde je uvedeno, že „*veřejnou mocí se rozumí taková moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu.*”⁷² Územní samosprávné celky vykonávají činnost buď v přenesené nebo samostatné působnosti, přičemž výkon těchto činností je pro veřejnost nezbytný. Předmět výkonu činností územních samosprávných celků se týká například oblasti kultury, školství, vedení matrik, vydávání osobních dokladů či vedení přestupkové agendy. Vzhledem k nezbytnosti výkonu těchto činností nelze územní samosprávné celky přímo trestně postihovat jakožto právnické osoby. Trestně stíhat lze pouze konkrétní fyzické osoby, které se trestného činu dopustily.⁷³

V praxi však zřizují územní samosprávné celky řadu příspěvkových organizací či obchodních korporací za účelem plnění různých činností. Množství obcí zřizuje obchodní korporace, například společnosti s ručením omezeným, za účelem odvozu komunálního odpadu. Územní samosprávný celek může mít v takové obchodní korporaci mnohdy i pozici společníka s podílem o velikosti 100 %. Činnosti, které mohou tyto obchodní korporace vykonávat, mohou být různorodé. Obchodní korporace založená obcí se může například na základně příkazní smlouvy zavázat v pozici příkazníka, že pro obec jakožto příkazce obstará veškeré záležitosti související se správou veřejného pohřebiště a že obstará veškeré záležitosti týkající se pronájmu hrobových míst na veřejném pohřebišti. Podíváme-li se do obchodního rejstříku na obchodní korporace, kde má některý z územních samosprávných celků majetkovou účast, najdeme jich jistě celou řadu.

3.2.4 Věcná působnost

Posledním druhem působnosti je působnost věcná, která stanoví okruh společenských vztahů, které jsou chráněny zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. Vzhledem k odlišné povaze právnických osob oproti osobám fyzickým je zřejmé, že se věcná působnost bude výrazně odlišovat od věcné působnosti upravené trestním zákoníkem.

---

⁷² Viz. usnesení Ústavního soudu ze dne 25.11.1993, sp.zn. II. ÚS 75/93

⁷³ Vidrna, J., Dolanský, P.: Trestní odpovědnost obchodních společností a územních samosprávných celků. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 21

Bylo tak ponecháno pouze na úvaze zákonodárce, jakým způsobem bude věcná působnost v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob upravena. V úvahu připadalo několik variant. Jednou z možných variant, kterou by zákonodárce mohl zvolit, byl taxativní výčet trestných činů uvedených v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob, přičemž tyto trestné činy mohly být doplněny též o další skutkové podstaty trestných činů, kterých by se z povahy věci mohla dopustit pouze právnická osoba. Další variantou, která by připadala v úvahu, je odkaz na veškeré trestné činy uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku, přičemž by byl uveden výčet těch trestných činů, kterých by se právnická osoba dopustit nemohla. Zákonodárce se nejprve přiklonil k první variantě, kdy uvedl pouze taxativní výčet trestných činů, kterých se právnická osoba může dopustit, aniž by vytvořil nové skutkové podstaty trestných činů vztahujících se jen k právnické osobě. Na základě novely provedené zákonem č. 183/2016 Sb. se však zákonodárce nakonec přiklonil k jinému řešení, na jehož základě se právnická osoba může dopustit všech trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákoníku, ovšem s výjimkou těch trestných činů, které jsou taxativně vypočteny v ust. § 7 ZTOPO.⁷⁴

Více jsem se věcnou působností zabývala v kapitole s názvem Trestné činy spáchané právnickou osobou, která je součástí této třetí části mé diplomové práce.

3.3 Přičitatelnost

Tato kapitola se věnuje přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, přičemž právě otázku přičitatelnosti lze považovat za tu zcela nejdůležitější oblast zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, tj. za samotné jádro právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob. Česká právní úprava trestního práva znala do poměrně nedávné doby pouze individuální trestní odpovědnost fyzických osob za zavinění. Zakotvením institutu přičitatelnosti se do českého právního řádu zavádí tzv. kolektivní trestněprávní odpovědnost právnické osoby, dle které je právnická osoba trestně odpovědná za jednání, která jí lze přičíst.⁷⁵

Z principu, že se spáchání trestného činu právnické osobě při splnění zákonných podmínek pouze přičítá, vychází též slovenská právní úprava trestní odpovědnosti právnických osob.⁷⁶

---

⁷⁴ Sýkora, M. Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s.134-135

⁷⁵ Bohuslav, L. Přičitatelnost trestného činu právnické osobě. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 145

⁷⁶ Šámal, P., Čentěš, J., Lorko, J.: Možnosti exkulpácie pri vyvodzovaní trestnej zodpovednosti právnických osôb v podmienkach Slovenskej republiky a Českej republiky. Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges ,2017, s. 67

Na okraj pak uvádím, že s institutem přičitatelnosti v obecném slova smyslu se však v trestním právu hmotném můžeme setkat i jinde. Takovým příkladem může být ust. § 114 odst. 2 Tr. zákoníku, upravující institut jednání za jiného, dle kterého pokud zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná. Jedná-li se však o přičitatelnost trestného činu právnické osobě, specifíkem je, že nositelem trestní odpovědnosti je právě právnická osoba.⁷⁷

Jak již bylo několikrát zmíněno, je trestní odpovědnost právnických osob velmi kontroverzní oblastí trestního práva a stejně tak je i otázka přičitatelnosti trestného činu právnické osobě oblastí vzbuzující četné množství diskusí a rozporuplných názorů.

V souvislosti s otázkou přičitatelnosti si dovoluji poukázat na skutečnost, že někteří autoři se domnívají, že rekodifikací soukromého práva a přijetím současného občanského zákoníku vznikl nesoulad podmínek přičitatelnosti trestného činu s touto rekodifikací. Důvod, proč tomu tak je, lze spatřovat ve změně pojetí právnické osoby, kterou současné soukromé právo zastává. Současná úprava soukromého práva vychází z teorie fikce, která chápe právnickou osobu jako uměle vytvořenou entitu, která nemá vůli a nemůže sama právně jednat. Z ust. § 20 odst. 1 OZ vyplývá, že právnická osoba je organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba tak může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou. Současná právní úprava tak sice přiznává právnické osobě právní osobnost, tj. způsobilost mít práva a povinnosti, avšak o svéprávnosti mlčí. Skutečnost, že právnická osoba není svéprávná však lze dovodit z ust. § 151 odst. 1 OZ, ze kterého vyplývá, že zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli. Z těchto ustanovení je tak zřejmé, že právnická osoba není sama způsobilá k právnímu jednání, jelikož není svéprávná, ale budou za ni jednat vždy fyzické osoby na základě zákonného zmocnění.⁷⁸

Mezi výše zmíněné autory, kteří spatřují nesoulad podmínek přičitatelnosti trestného činu se současnou úpravou soukromého práva, patří například Beran. Ten se domnívá, že současný

---

⁷⁷ Šelleng, D.: Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 100-101

⁷⁸ Lasák, J. an. § 161 [Zastupování právnické osoby]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 834

občanský zákoník je v rozporu s ust. § 8 odst. 1 ZTOPO, jelikož dle občanského zákoníku je právnická osoba nesvéprávná. Ze zmíněného ust. § 8 odst. 1 ZTOPO totiž vyplývá, že trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednala-li tak některá z vyjmenovaných fyzických osob. Beran pak poukazuje zejména na slovní spojení „*trestným činem spáchaným právnickou osobou*“, ze kterého následně usuzuje, že jako jeden z předpokladů trestní odpovědnosti právnických osob je právě ona svéprávnost, když dle názoru Berana zákonodárce v době, kdy byl zákon o trestní odpovědnosti právnických osob přijímán, vycházel z teorie organické.⁷⁹ S názorem Berana se v tomto směru však neztotožňuji a nedomnívám se, že by svéprávnost byla nezbytně považována za jeden z předpokladů trestní odpovědnosti právnických osob.

Jednou z dalších oblastí, v jejímž rámci se můžeme setkat s rozdílnými názory, je otázka zavinění. Jedním z nejčastějších argumentů, které se stavěly negativně ke vzniku tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob, je právě skutečnost, že právnická osoba nemůže jednat zaviněně. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob však stanovuje v tomto případě specifickou konstrukci přičitatelnosti, na jejímž základě se zaviněné jednání v zákoně určené skupiny osob přičte k tíži právnické osobě. Jelínek pak k tomuto uvádí, že „*zavinění právnické osoby je vybudováno novým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob na teorii přičitatelnosti určitého jednání právnické osobě. Přesněji řečeno, jedná se o fikci zavinění, která nemá nic společného se zaviněním fyzické osoby. Takto konstruovanou odpovědnost založenou na přičitatelnosti trestného činu právnické osobě je třeba považovat za zvláštní odpovědnost za zavinění u právnické osoby odlišnou od pojmu viny (zavinění) u fyzické osoby.*“⁸⁰

3.3.1 Obecné podmínky přičitatelnosti ve světle současného občanského zákoníku

Z hlediska aplikace zákona o trestní odpovědnosti právnických osob je nezbytné vždy nejprve určit, ve kterých případech je právnická osoba trestně odpovědná. Konkrétní úpravu, která je zcela klíčová, tak nalezneme v ust. § 8 ZTOPO, který uvádí, že *trestným činem spáchaným právnickou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednala-li tak:*

---

⁷⁹ Beran, K. Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku. Trestněprávní revue. 2014, č. 7-8, s. 180

⁸⁰ Jelínek, J., Herczeg, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 71-72

- a) *statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat,*
- b) *osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),*
- c) *ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnické osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnost právnické osoby, nebo*
- d) *zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c), jestliže jí ho lze přičítat podle § 8 odst. 2 ZTOPO.*

Z výše uvedeného ust. § 8 odst. 1 ZTOPO tak vyplývá, že k naplnění objektivní stránky trestného činu je nezbytné, aby se protiprávního činu dopustila určitá fyzická osoba, a to:

- *v zájmu právnické osoby,*
- *v rámci činnosti právnické osoby.*

Od 1.1.2014, kdy je v účinnosti současný občanský zákoník, který se přiklání k fikční teorii pojetí právnické osoby, již v souvislosti s jednáním právnické osoby nadále nerozlišujeme jednání jménem právnické osoby a jednání za právnickou osobu. Dělení na tzv. jednání jménem právnické osoby a jednání za právnickou osobu vycházelo ještě ze zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, kdy členové statutárního orgánu mohli jednat též jménem právnické osoby. Dle současné právní úpravy jedná statutární orgán vždy pouze za právnickou osobu na základě zákonného zmocnění a nikoliv přímo.⁸¹ Na základě novely zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, která byla provedena zákonem č. 183/2016 Sb., bylo z ust. § 8 odst. 1 ZTOPO následně vypuštěno předmětné slovní spojení „*jejím jménem nebo*“. Za jednání právnické osoby bylo možno do té doby považovat jednání kteréhokoliv ze subjektů uvedených v ust. § 8 odst. 1 písm. a)-d) ZTOPO, který by jednal jménem právnické osoby, a to bez ohledu na to, zda by mělo takové jednání podobu konání či opomenutí nebo zda by bylo takové jednání úmyslné či nedbalostní.

---

⁸¹ LASÁK, J. § 161 [Zastupování právnické osoby]. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 834

V současné době tak může být trestný čin spáchán právnickou osobou buď v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti. V zájmu právnické osoby může jednat kterýkoliv ze subjektů uvedených v ust. § 8 odst. 1 písm. a) – d) ZTOPO. Co lze přesně považovat za zájem právnické osoby však zákon nestanoví, je tak nezbytné tento pojem chápat v nejširším slova smyslu. Jelínek ve svém komentáři uvádí, že zájmem právnické osoby bude například zájem majetkový i nemajetkový, zájem na získání vlivu na rozhodovací činnosti týkající se dispozic s majetkem, zájem na účasti osoby ve statutárních orgánech společnosti či získání akcií za výrazně nižší cenu.⁸²

K otázce, co je v zájmu právnické osoby, si dovoluji poukázat na názor Berana, který tento postoj zaujal stejně jako v předešlém případě s ohledem na přijetí nové občanskoprávní úpravy účinné od 1.1.2014. Beran poukazuje na skutečnost, že pokud právnickou osobu chápeme jako pouhou fikci, která nemá vůli, nelze nikdy spáchat trestný čin v jejím zájmu, jelikož takové jednání bude vždy na úkor právnické osoby. Beran dále navrhl pojem „zájem“ nahradit pojmem „prospěch“, který i s ohledem na zahraniční právní úpravu této oblasti považuje za výstižnější.⁸³ K názoru Berana se však následně vyjádřil v replice Šámal a Eliáš, kteří se s jeho názorem, že by bylo výstižnější nahradit pojem „zájem“ pojmem „prospěch“, neztotožňují. Pojem „zájem“ považují za vhodnější, jelikož jeho význam je širší než pojem „prospěch“. Šámal a Eliáš dále poukazují na skutečnost, že některé trestné činy, kterých se může právnická osoba dopustit a být za ně trestně odpovědná, neobsahují znak prospěchu, ale lze je spáchat v zájmu právnické osoby. V tomto ohledu pak autoři poukazují zejména na trestné činy spáchané z nenávisti. Šámal a Eliáš uvedli následující: *„Právě z hlediska tzv. trestných činů z nenávisti, kterých se ve smyslu § 7 TOPO může dopustit i právnická osoba, jde o “zájem“ (a nikoli „prospěch“ v jakémkoli smyslu) takových právnických osob, které šíří nenávist k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob, anebo směřují k omezování práv a svobod jejich příslušníků. Proto u těchto trestných činů si nedovedeme představit nahrazení pojmu „zájem“ pojmem „prospěch“. Přitom podle našeho názoru nestačí postihnout jen jednající fyzické osoby, neboť právě spolky či jiné právnické osoby sdružují stejně smýšlející osoby, často i financují aktivity směřující k šíření nenávisti k některému národu, rase, etnické skupině, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo*

---

⁸² Jelínek, J., Herczeg, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 67

⁸³ Viz. Beran, K. Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku. Trestněprávní revue. 2014, č. 7-8, s. 182

k omezování práv a svobod jejich příslušníků, anebo shromažďují či legalizují finanční prostředky sloužící k provádění takové trestné činnosti apod.“⁸⁴

A nakonec je trestným činem spáchaným právnickou osobou též protiprávní čin spáchaný v rámci její činnosti. Tohoto jednání se opět může dopustit kterýkoliv ze subjektů uvedených v ust. § 8 odst. 1 písm. a) – d) ZTOPO, přičemž jednáním může být jak konání, tak i opomenutí a trestný čin lze spáchat jak z nedbalosti, tak úmyslně. Je však nezbytné stanovit, co je vlastně oním předmětem činnosti právnické osoby. Předmět činnosti je zpravidla vymezen v právním předpise, zřizovací listině či například ve stanovách právnické osoby. Toto vymezení by však mělo sloužit spíše jako pomůcka, na jejímž základě bychom se měli zabývat skutečnou, tj. faktickou činností právnické osoby. Předmět činnosti právnické osoby by se měl i dle názoru Jelínka posuzovat především dle faktické činnosti konkrétní právnické osoby a nikoli pouze dle předmětu činnosti uvedeném například ve stanovách této právnické osoby.⁸⁵

3.3.2 Trestný čin spáchaný osobou ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby

Na základě novely provedené zákonem č. 183/2016 Sb. došlo mimo jiné též k výrazné změně ust. § 8 odst. 1 písm. a) a písm. b) ZTOPO. Do tohoto ustanovení byl vložen nový pojem, který zúžil okruh fyzických osob, jejichž jednání je přičitatelné právnické osobě, a to pojem „*osobou ve vedoucím postavení*“. Trestným činem spáchaným právnickou osobou tak je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo **jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby**, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat nebo **osoba ve vedoucím postavení v rámci právnické osoby**, která u této právnické osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není ani jednou z již výše jmenovaných osob (tj. ani jednou z osob uvedených v ust. § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO).

Vložení pojmu „*osobou ve vedoucím postavení*“ bylo navrženo ústavně právním výborem (viz. sněmovní tisk č. 304/4). Vzhledem k tomu, že byl tento pojem vložen do návrhu zákona

---

⁸⁴ Viz. Šámal, P., Eliáš, K. Několik poznámek k článku „Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku“. *Trestněprávní revue*, 2015, č. 3, s. 70

⁸⁵ Jelínek, J., Herczeg, J. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2012, s. 67-68

dotekem až v průběhu legislativního procesu, neobsahuje důvodová zpráva k zákonu č. 183/2016 Sb. žádnou zmínku o tomto pojmu.⁸⁶

Z tohoto důvodu je dle mého názoru obtížné zjistit přesný úmysl zákonodárce, když v průběhu přijímání tohoto zákona nebyl tento pojem blíže konkretizován. K tomuto si však dovolím citovat tehdejšího ministra spravedlnosti Pelikána, který na půdě Senátu Parlamentu ČR poukazoval na důležitost vložení tohoto nového pojmu „*osobou ve vedoucím postavení*“, když uvedl následující: „*Jiná osoba, která je oprávněna jménem nebo za právnickou osobu jednat. To je, dámy a pánové, u právnické osoby v podstatě každý. I uklízečka je oprávněná za právnickou osobu jednat, pokud nakupuje mycí prostředky nebo úklidové prostředky, protože máme ustanovení občanského zákoníku, které říká, že každý zaměstnanec je oprávněn jménem svého zaměstnavatele činit právní úkony, ke kterým obvykle dochází. Ona, když ukradne, když nezaplatí u kasy Jar, naplňuje nám § 8 odst. 1 písm. a). Je to v zájmu právnické osoby? Je, ušetří za Jar. A je to osoba, která je oprávněna jménem právnické osoby jednat? Je, může nakupovat Jar jménem právnické osoby.*“⁸⁷

Vzhledem k tomu, že důvodová zpráva k zákonu č. 183/2016 Sb. neobsahuje žádnou zmínku o tom, jak vykládat pojem „*osobou ve vedoucím postavení*“, je tak nezbytné tento pojem vykládat v souladu s účelem zákona.

V souvislosti s novelizací daného ustanovení si dále dovolím poukázat na skutečnost, že zákonodárce i nadále rozlišuje jednání jménem právnické osoby a za právnickou osobu, jak je uvedeno v ust. § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO. Zákonodárce tak měl v tomto případě přistoupit i ke změně této části, která je tak v rozporu se současnou úpravou soukromého práva, která již od 1.1.2014 nadále nerozlišuje jednání jménem právnické osoby a za právnickou osobu.⁸⁸

3.4 Obviněná právnická osoba a právo na obhajobu

Právo na obhajobu je v rámci trestního řízení přiznáno nejen osobám fyzickým, ale i osobám právnickým.⁸⁹ Ústavní základ této zásady je vyjádřen v čl. 36 odst. 1 Listiny základních

---

⁸⁶ Gvozdek, F. Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Bulletin advokacie, 2016, č. 11, s. 42-45

⁸⁷ Záznam z 23. schůze Senátu Parlamentu ČR ze dne 27. 4. 2016. [online]. [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/79820/67061>

⁸⁸ Dědič, J. § 8 [Trestní odpovědnost právnické osoby]. In: Šámal, P., Dědič, J., Grivna, T., Púry, F., Říha, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018, s. 158

⁸⁹ Herczeg, J. Obviněná právnická osoba a její právo na obhajobu. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 247

práv a svobod, na jehož základě se může každý domáhat svého práva stanoveným postupem u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech též u jiného orgánu. Právo na obhajobu je zakotveno i na mezinárodní úrovni, a to v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, konkrétně pak v čl.6 označeném jako právo na spravedlivý proces. Z čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vyplývá právo každého na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.

Právo na obhajobu je jedním ze základních práv obviněné osoby a toto právo je zakotveno v ust. § 33 odst. 1 Tr. řádu. Obviněný tak má právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat. Obviněný může dále uvádět okolnosti a důkazy, které slouží k jeho obhajobě, může činit návrhy a podávat žádosti či opravné prostředky.

Také další základní procesní zásady uvedené v trestním řádu se užijí i na trestní řízení vedené proti právnické osobě, a to například zásada stíhání pouze ze zákonných důvodů, zásada presumpce nevinu, zásada materiální pravdy, zásada bezprostřednosti a ústnosti, zásada volného hodnocení důkazů, zásada obžalovací a další zásady.

Právo na obhajobu je v plném rozsahu dáno také právnické osobě, která jej vykonává prostřednictvím svých zástupců. Toto právo je uplatňováno v průběhu celého trestního řízení a všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit právnické osobě uplatnit její ústavně zaručená práva.⁹⁰

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob upravuje právo na obhajobu v ust. § 35 odst. 1, kde uvádí, že ust. § 34 ZTOPO nemá vliv na právo obviněné právnické osoby na obhajobu a dále z ust. § 35 odst. 2 ZTOPO vyplývá, že na právnickou osobu se nevztahují ustanovení trestního řádu upravující nutnou obhajobu.

Z ust. § 34 odst. 1 ZTOPO zjistíme, že za právnickou osobu činí v řízení úkony ten, kdo je k tomu oprávněn dle občanského soudního řádu.⁹¹ Bude tak ponecháno na právnické osobě,

---

⁹⁰ Jelínek, J., Herczeg, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 169

⁹¹ Dle ust. § 21 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, za právnickou osobu jedná člen statutárního orgánu; tvoří-li statutární orgán více osob, jedná za právnickou osobu předseda statutárního orgánu, popřípadě jeho člen, který tím byl pověřen; je-li předsedou nebo pověřeným členem právnická osoba, jedná vždy fyzická

kdo ji bude v průběhu trestního řízení zastupovat. Okruh osob, které ji však budou moci zastupovat může být značně omezen ust. § 34 odst. 4 ZTOPO, na jehož základě v řízení nemůže činit úkony osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci. Pokud by byla zjištěna tato skutečnost až v průběhu trestního řízení, předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce by byl povinen vyzvat právnickou osobu, aby určila k provádění úkonů v dalším řízení jinou osobu. Problematickou se tak může stát situace, kdy by policejní orgán všechny osoby, které mohou v trestním řízení za právnickou osobu činit úkony, předvolal jako svědky k podání svědecké výpovědi.⁹²

Dále si v souvislosti s právem na obhajobu dovolím poukázat na zásadu *nemo tenetur* neboli zásadu zákazu donucování k sebeobviňování. Jak fyzická, tak i právnická osoba nesmí být nucena k výpovědi, na jejímž základě by si způsobila trestní stíhání. Tato zásada má opět ústavní základ, který lze dovozovat z čl. 37 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, na jejímž základě má každý právo odepřít výpověď, jestliže by takovouto výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě či osobě blízké a dále také z čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, která přiznává obviněnému právo odepřít výpověď a obviněný zároveň tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. Zásadu *nemo tenetur* lze také považovat za součást práva na spravedlivý proces, přestože není v čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod obsažena, neboť tak bylo dovozeno několika judikáty Evropského soudu pro lidská práva.⁹³ Jedním z takových judikátů je například judikát ve věci J.B. proti Švýcarsku (Application no. 31827/96), kde soud dospěl k závěru, že stěžovateli J.B. byly v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod opakovaně ukládány pořádkové pokuty, a to za tím účelem, aby stěžovatel J.B. předložil příslušným orgánům podklady o jeho investicích, které by byly použity v rámci řízení vedeném ve věci krácení daně. Evropský soud pro lidská práva tak tento postup shledal v rozporu s jeho právem neobviňovat se.⁹⁴

---

osoba, která je k tomu touto právnickou osobou zmocněna nebo jinak oprávněna, nebo její zaměstnanec (člen), který tím byl statutárním orgánem pověřen, nebo vedoucí jejího odštěpného závodu, jde-li o věci týkající se tohoto závodu, nebo její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně.

⁹² Herczeg, J. Právo na obhajobu a zásada *nemo tenetur* v řízení proti právnickým osobám. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, s. 156

⁹³ Tamtéž, s. 156-157

⁹⁴ Rozhodnutí ve věci stěžovatele J.B. proti Švýcarsku (Application no. 31827/96). [online]. [cit. 2021-03-10]. Dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/b93e334cf7328a24c12578190075954a/bfe78d65961c7345c125845d0034f398?OpenDocument&Highlight=0

3.5 Sankcionování právnických osob

3.5.1 Účel trestu

Trest je prostředkem státního donucení, který pachateli trestného činu způsobuje újmu na svobodě, majetku či jiných právech a který stát uplatňuje vůči pachateli trestného činu. Trest slouží jako ochrana společnosti před trestnými činy, jejich pachateli a k ochraně oprávněných zájmů fyzických a právnických osob. Tyto sankce mohou být pachateli trestného činu uloženy pouze soudem.⁹⁵

Uložený trest má mít na pachatele trestného činu mimo jiné i výchovný účel a má tak zabránit pachateli v budoucnu páchat další trestnou činnost. Tento účel se však vztahuje zejména na fyzické osoby. I v případě právnických osob je samozřejmě účelem uložené sankce, aby se právnická osoba v budoucnu další trestné činnosti zdržela, avšak vzhledem k povaze právnické osoby nelze v případě trestní odpovědnosti právnických osob tento účel aplikovat zcela tak jako u osob fyzických.⁹⁶

Jak již bylo zmíněno v předchozích kapitolách této práce, přechází v souladu s ust. § 10 odst. 1 a 2 ZTOPO trestní odpovědnost na právního nástupce právnické osoby, a to z důvodu, aby se právnická osoba tímto způsobem nemohla vyhnout uložení trestní sankce. Otázkou pak zůstává, jaký je v takovém případě vlastně účel trestu? Trestní odpovědnost právního nástupce je dle současné právní úpravy odpovědností objektivní. V takových případech je pak nutno zcela vyloučit preventivní i represivní účel trestu. V případě zásady přechodu trestní odpovědnosti právnických osob na právního nástupce se zákonodárce inspiroval zejména rakouskou úpravou, která se však od české úpravy liší zejména v tom, že v Rakousku připadá v úvahu pouze uložení peněžitého trestu. Bude-li právních nástupců více, může být uložen peněžitý trest každému z právních nástupců. Za uložení přiměřených povinností je dle rakouské úpravy však dána možnost takto uložený peněžitý trest podmíněně odložit. Rakouský zákonodárce tak sledoval zejména fiskální účel tohoto druhu trestu, který bude dalším zdrojem finančních prostředků pro stát. Na základě naší právní úpravy lze ukládat i sankce nemajetkové. Z ust. § 10 odst. 2 ZTOPO následně vyplývá, že pokud přešla trestní odpovědnost na více právních nástupců právnické osoby, soud při rozhodování o druhu a výměře trestu či ochranného opatření přihlédne také k tomu, v jakém rozsahu přešly výnosy, užitky a jiné

---

⁹⁵ Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 385

⁹⁶ Tlapák Navrátilová, J. Sankce právnických osob de lege lata a de lege ferenda. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, s. 97-98

výhody ze spáchaného trestného činu na každého z právních nástupců oné právnické osoby a také v jakém rozsahu kterýkoli z nich pokračuje v činnosti, v souvislosti s níž byl trestný čin spáchán. Šelleng k účelu trestu uvádí, že jedná-li se o nezaviněný přechod trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce, jde zejména o minimalizování protiprávně nabyté konkurenční výhody, čímž dochází k naplnění reparačního účelu trestu. Tento účel je v rámci trestního práva atypickým. Účel represivní a preventivní se pak uplatní v případě, chtěla-li se právnická osoba vyhnout tímto způsobem negativním následkům za páchaní její trestné činnosti a dále v případech, kdy si byl právní nástupce právnické osoby vědom trestné činnosti svého předchůdce.⁹⁷

3.5.2 Zásady sankcionování

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob upravuje výslovně pouze jednu ze základních zásad sankcionování v ust. § 14 ZTOPO, a to *zásadu přiměřenosti trestu a ochranného opatření*. Z daného ustanovení pak vyplývá, že při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k povaze a závažnosti trestného činu, k poměrům právnické osoby, přičemž zároveň přihlédne i k její dosavadní činnosti a jejím majetkovým poměrům. Soud dále přihlédne i k tomu, zda právnická osoba vykonává činnost ve veřejném zájmu, která má strategický nebo obtížně nahraditelný význam pro národní hospodářství, obranu či bezpečnost. Soud též přihlédne k působení právnické osoby po činu, a to zejména k její případné účinné snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky trestného činu, a nakonec i k účinkům a důsledkům, které lze od trestu pro budoucí činnost právnické osoby očekávat. Ochranné opatření nelze právnické osobě uložit, pokud není přiměřené povaze a závažnosti spáchaného trestného činu jakož i jejím poměrům. Uloží-li soud právnické osobě za spáchání trestného činu sankci, přihlédne i k důsledkům, které může mít její uložení na třetí osoby, zejména pak k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem a věřitelům právnické osoby, jejichž pohledávky vůči trestně odpovědné právnické osobě vznikly v dobré víře a nemají původ a ani nesouvisí s trestným činem právnické osoby.

Ust. § 14 ZTOPO pracuje s pojmem povaha a závažnost spáchaného trestného činu, který však není v tomto zákoně definován. V tomto případě je proto nezbytné vycházet z ust. § 39 odst. 2 Tr. zákoníku, které se však neuplatní zcela bezvýhradně. Z povahy věci nelze v případě sankcionování právnické osoby například uplatnit míru pachatelova zavinění či pohnutku

---

⁹⁷ Šelleng, D.: Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019, s. 145-146

pachatele, jakožto jedno z kritérií povahy a závažnosti spáchaného trestného činu uvedenou v trestním zákoníku.⁹⁸

Při sankcionování právnických osob je nezbytné respektovat i další zásady trestního práva, a to zásadu zákonnosti, zásadu subsidiarity trestní represe, zásadu účelnosti, personality a zásadu zákazu dvojího přičítání.⁹⁹

3.5.3 Druhy sankcí

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob podává v ust. § 15 odst. 1 ZTOPO výčet jednotlivých trestů, které lze právnické osobě za spáchání trestného činu uložit, přičemž se jedná o následující druhy trestů:

- zrušení právnické osoby,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci,
- zákaz činnosti,
- zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži,
- zákaz přijímání dotací a subvencí,
- uveřejnění rozsudku.

Jediná ochranná opatření, která lze právnické osobě uložit, jsou uvedeny v ust. § 26 ZTOPO a v ust. § 26a ZTOPO, přičemž se jedná o ochranné opatření zabránění věci a dále o ochranné opatření zabránění části majetku.

Dále si dovoluji poukázat též na ust. § 33 ZTOPO upravující zajišťovací opatření, které může být vůči právnické osobě uplatněno, pokud hrozí důvodná obava, že by právnická osoba opakovala trestnou činnost, pro níž je stíhána, dokonala trestný čin, o který se pokusila, nebo vykonala trestný čin, který připravovala nebo kterým hrozila, přičemž tak může být učiněno již soudcem v přípravném řízení na návrh státního zástupce a v řízení před soudem předsedou senátu, který obviněné právnické osobě dočasně pozastaví výkon jednoho či více předmětů

---

⁹⁸ Kalvodová, V. Vybrané aspekty sankcionování právnických osob. In: Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, s. 236

⁹⁹ Tamtéž, s. 234

činnosti nebo uloží omezení nakládání s majetkem této právnické osoby. Zároveň však přihlédne i k důsledkům, které může mít uložení zajišťovacího opatření na třetí osoby.

V souvislosti se sankcionováním právnické osoby bych blíže přiblížila jeden konkrétní druh trestu, a to trest uveřejnění rozsudku zakotvený v ust. § 23 ZTOPO. Výkon trestu uveřejnění rozsudku pak je upraven podrobněji v ust. § 41 ZTOPO. Požadavek na zakotvení tohoto druhu trestu můžeme nalézt v množství mezinárodních dokumentů týkajících se zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob a některé státy Evropy, mezi které patří i Francie, tento druh trestu zakotvily přímo do svého právního řádu. Uložit odsouzené právnické osobě povinnost uveřejnit rozsudek má význam zejména u trestných činů proti životnímu prostředí či u různých závažných hospodářských trestných činů, jelikož jejich spáchání se dotýká přímo veřejnosti a uveřejněním takového odsuzujícího rozsudku získá veřejnost informaci o trestné činnosti této právnické osoby. Budou to tak zejména ty případy, kdy byl přímo ohrožen lidský život, zdraví lidí či jejich majetek.¹⁰⁰

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob dále stanovuje, že soud má uložit v rozsudku i lhůtu, v níž má být rozsudek uveřejněn. Jelínek k tomuto však uvádí, že nepovažuje tuto úpravu zvolenou zákonodárcem za příliš vhodnou, a to z důvodu, že takto stanovená lhůta může být později změněna pouze na základě opravných prostředků. V tomto případě tak Jelínek považuje za vhodnější, kdyby lhůtu stanovil předseda senátu až v případě vykonávacího řízení, přičemž by tato lhůta mohla být v případě potřeby později i prodloužena.¹⁰¹

V souvislosti s uložením této sankce se lze v praxi setkat s dalšími problémy, a to nemožností uložit tento druh trestu trestním příkazem a dále skutečnost, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob neupravuje žádnou povinnost k uveřejnění takového rozsudku pro vybraný sdělovací prostředek.¹⁰²

Krátce bych se dále ještě zmínila o nejpřísnější sankci, kterou lze právnické osobě za spáchání trestného činu uložit, a to o trestu zrušení právnické osoby upraveného v ust. § 16

---

¹⁰⁰ Jelínek, J., Herczeg, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, s. 131

¹⁰¹ Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, s. 307

¹⁰² Tlapák Navrátilová, J. Sankce právnických osob de lege lata a de lege ferenda. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, s. 99

ZTOPO. Vzhledem k jeho nepochybné přísnosti jej lze uložit pouze ve výjimečných případech. Jak vyplývá z důvodové zprávy k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob, je možné uložit tento druh trestu, pokud by se právnická osoba svou podstatou začlenila do organizovaného zločinu, na základě čehož by pak tvořila jeden z významných článků organizace. V souvislosti s tímto druhem trestu si dále dovoluji poukázat i na úpravu obsaženou v ust. § 172 občanského zákoníku a ust. § 93 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), kdy v souladu s touto soukromoprávní úpravou je možné, aby státní zastupitelství podalo k soudu návrh na zrušení právnické osoby. Vzhledem k tomu, že není vztah zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a občanského zákoníku či zákona o obchodních korporacích nijak vymezen, lze předpokládat, že by tato soukromoprávní úprava mohla mít přednost v těch případech, kdy je předmětná právnická osoba pouhou tzv. prázdnou schránkou a uložení trestní sankce by v takovém případě bylo pouze formální povahy.¹⁰³

---

¹⁰³ Fenyk, J., Smejkal, L., Bílá, I. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2.vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 107-108

4 Rakouská právní úprava trestní odpovědnosti právnických

osob

V této části své práce se budu zabývat blíže trestní odpovědností právnických osob v Rakouské republice. Rakouský zákonodárce se při volbě modelu trestní odpovědnosti právnických, stejně jako zákonodárce český, přiklonil k modelu tzv. pravé trestní odpovědnosti právnických osob. V porovnání s naší právní úpravou byla v Rakouské republice zakotvena trestní odpovědnost právnických osob o něco dříve, a to již v roce 2006. V roce 2005 přijal rakouský zákonodárce zákon, který je označen jako BGBl I 2005/151 a je nazýván spolkovým zákonem o odpovědnosti spolků za trestné činy tzv. „Verbandverantwortlichkeitsgesetz“. Účinnosti tento zákon nabyl 1.1.2006.¹⁰⁴ Ačkoliv tento zákon hovoří o trestní odpovědnosti spolků, budu pro lepší přehlednost používat i nadále pojem právnická osoba.

4.1 Konstrukce trestní odpovědnosti právnických osob

Stejně jako v rámci našeho právního řádu je i trestní odpovědnost právnických osob v Rakouské republice založena na principu přičitatelnosti určitého jednání předem daného okruhu osob. Tato skutečnost vyplývá konkrétně z ust. § 3 odst. 1 VbVG, který uvádí, že právnické osobě je přičitatelné jednání daného okruhu osob, pokud tyto osoby jednaly ku prospěchu právnické osoby nebo pokud tímto činem porušily povinnosti, které jsou dány právnické osobě. Není tedy stanoven žádný taxativní výčet trestných činů, kterých by se právnická osoba mohla dopustit jako tomu bylo například u nás před novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb., kdy byl takovýto taxativní výčet v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob obsažen.

Osoby, jejichž jednání je přičitatelné právnické osobě, jsou uvedeny v ust. § 3 odst. 2 a odst. 3 VbVG, a jsou jimi tzv. „*Entscheidungsträger*“¹⁰⁵ neboli v překladu osoby, které mají rozhodovací pravomoc a dále tzv. „*Mitarbeiter*“¹⁰⁶ neboli spolupracovníci. Za osoby, které mají rozhodovací pravomoc pak ve smyslu tohoto zákona chápeme například jednatele, prokuristu či člena dozorčí rady.

---

¹⁰⁴ Uhlířová, M. Trestní odpovědnost právnických osob v Rakouské republice-komparace s českou právní úpravou. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 338

¹⁰⁵ Viz. definice v ustanovení § 2 odst. 1 VbVG

¹⁰⁶ Viz. definice v ustanovení § 2 odst. 2 VbVG

K tomuto bych ještě závěrem poukázala na ust. § 3 odst. 4 VbVG, ze kterého vyplývá, že odpovědnost právnické osoby za trestný čin a trestnost osob, které mají rozhodovací pravomoc či spolupracovníků za tentýž čin, se vzájemně nevylučují. Jedná se tak o vyjádření zásady souběžné nezávislé trestní odpovědnosti fyzických a právnických osob, o níž jsem se již blíže zmiňovala, jelikož tuto zásadu obsahuje též česká právní úprava, a to v ust. § 9 odst. 3 věty první ZTOPO.¹⁰⁷

V kapitole označené jako přičitatelnost trestného činu jsem blíže poukazovala na názor Berana, který poukazuje na skutečnost, že pokud právnickou osobu chápeme jako pouhou fikci, která nemá vůli, nelze nikdy spáchat trestný čin v jejím zájmu, jelikož takové jednání bude vždy na úkor právnické osoby. Beran proto navrhl pojem „zájem“ nahradit pojmem „prospěch“, který i s ohledem na zahraniční právní úpravu této oblasti považuje za výstižnější. V daném případě pak Beran svůj názor opírá mimo jiné právě o rakouskou právní úpravu trestní odpovědnosti právnických osob.¹⁰⁸ Beran dále poukazuje také například na názor Uhlířové, která uvedla, že „*korporace je trestně odpovědná za takové trestné činy, které jsou spáchány ve prospěch korporace nebo kterými byly porušeny povinnosti, které má korporace. (...) Ve prospěch korporace je trestný čin spáchán tehdy, pokud se jí korporace obohatila či měla obohatit nebo pokud v důsledku trestného činu korporace ušetřila či mohla ušetřit nějaké náklady či výdaje.*“¹⁰⁹

4.2 Sankcionování právnických osob

Jeden z největších rozdílů rakouské a české právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob je v oblasti sankcionování. Již v kapitole věnované sankcionování jsem se zmínila, že zatímco lze na základě zákona o trestní odpovědnosti právnických osob uložit právnické osobě celkem 8 trestů a 2 ochranná opatření, rakouská právní úprava umožňuje uložení jediného druhu trestu, a to trestu peněžitého označovaného jako tzv. „*Verbandsgeldbuße*“¹¹⁰. Soud je zároveň při výměře peněžitého trestu povinen přihlídnout

---

¹⁰⁷ Viz. srov s ust. § 9 odst. 3 věty první ZTOPO, kde je uvedeno, že trestní odpovědností právnické osoby není dotčena trestní odpovědnost fyzických osob uvedených v § 8 odst. 1 a trestní odpovědností těchto fyzických osob není dotčena trestní odpovědnost právnické osoby.

¹⁰⁸ Viz. Beran, K. Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku. Trestněprávní revue. 2014, č. 7-8, s. 182

¹⁰⁹ Uhlířová, M. Trestní odpovědnost právnických osob v Rakouské republice-komparace s českou právní úpravou. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges,2013, s. 340

¹¹⁰ Blíže viz. ustanovení § 4 VbVG

k hospodářské situaci dané korporace a musí uložit trest v takové výši, aby nebyla ohrožena její hospodářská existence.¹¹¹

Bude-li právnické osobě v rámci trestního řízení uložena tato peněžitá sankce, rozhodne zákonodárce jak o její výši, tak i o počtu denních sazeb. Počet denních sazeb bude právnické osobě uložen s ohledem na délku trestu, který by mohl být uložen fyzické osobě za spáchání takového trestného činu. Výše denních sazeb je blíže specifikována v ust. § 3 odst. 3 VbVG, přičemž v následující tabulce uvádím pro bližší představu obsah tohoto ustanovení. V levém sloupci je uveden počet denních sazeb a ve sloupci pravém je uvedena délka trestu odnětí svobody, která by hrozila fyzické osobě za spáchání takového trestného činu.

180	trest odnětí svobody na doživotí nebo trest odnětí svobody až na dvacet let
155	trest odnětí svobody až na patnáct let
130	trest odnětí svobody až na deset let
100	trest odnětí svobody až na pět let
85	trest odnětí svobody až na tři roky
70	trest odnětí svobody až na dva roky
55	trest odnětí svobody až na jeden rok
40	ve všech zbývajících případech

Z ust. § 4 odst. 4 VbVG dále zjistíme, že soud bude při výměře denních sazeb brát zejména v potaz výnos právnické osoby, přičemž výše denních sazeb může být dále snížena či zvýšena.

---

¹¹¹ Seiler, S. Strafrecht. Allgemeiner Teil II. Strafen und Maßnahmen. 5. vyd. Wien: Verlag Österreich, 2012, s.38

Nelze-li takto částku určit, jelikož právnická osoba není ekonomicky činná a nemá žádný roční výnos, pohybuje se denní sazba v rozmezí 50 EUR až 10.000 EUR. Dané ustanovení dále upravuje speciální sazbu pro právnické osoby, které mají sloužit účelu obecně prospěšnému, humanitárnímu nebo církevnímu a dále i pro případ, že se neorientují na zisk, přičemž je denní sazba stanovena od 2 EUR do 500 EUR.

V této části jsem se zabývala úpravou trestní odpovědnosti právnických osob v Rakouské republice a pokusila jsem se přiblížit zejména úpravu přičitatelnosti trestného činu právnické osobě a oblast sankcionování právnických osob a porovnat ji s naší právní úpravou.

Závěr

Trestní odpovědnost právnických osob je téma stále velmi aktuální. Ačkoliv je zákon o trestní odpovědnosti právnických osob účinný již devět let, je tato oblast i v současné době poměrně kontroverzní a diskutovaná. I nyní nalezneme mnohé články týkající se trestní odpovědnosti právnických osob a setkáme se stále s odlišnými názory odborné veřejnosti na danou problematiku.

Předtím, než jsem se blíže zabývala samotnou úpravou trestní odpovědnosti právnických osob, přiblížila jsem nejprve čtenářům pojem právnické osoby z hlediska soukromého práva, základní znaky právnické osoby a klasifikaci právnických osob. Domnívám se, že správné pochopení pojmu právnické osoby je nezbytné pro správné pochopení samotné trestní odpovědnosti právnických osob a důvodů, které vedly k jejímu zakotvení.

Dalším cílem této práce je poukázat na ty nejdůležitější argumenty, které směřují pro i proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob a zhodnocení, zda je vůbec úprava trestní odpovědnosti právnických osob nezbytná. Není pochyb, že role právnické osoby ve společnosti stále narůstá, právnické osoby hrají stěžejní roli v hospodářství a je nezbytné kriminální jednání těchto právnických osob postihovat. Zároveň uplatnění jiné, než trestní odpovědnosti je mnohdy zcela nedostačující, když právě správní právo poskytuje úpravu poměrně roztržitou a nejednotnou. Zároveň lze považovat za nevhodné, aby v případě stejně závažného jednání byla fyzická osoba sankcionována v rámci trestního práva a právnická osoba v rámci práva správního. Na Českou republiku byl dále činěn tlak zejména ze strany mezinárodních závazků a doporučení, které zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob důrazně doporučovaly. Dalším argumentem pro zavedení trestní odpovědnosti právnických osob je skutečnost, že řada právnických osob má poměrně složitou a početnou organizační strukturu a dohledání konkrétní fyzické osoby, která se vytýkaného protiprávního jednání dopustila, může být mnohdy velmi obtížné a není výjimkou, že k dohledání konkrétní fyzické osoby, a to přes veškeré vynaložené úsilí orgánů činných v trestním řízení, nedojde.

Shrneme-li dále argumenty proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob, nejčastěji se shledáme s argumentem, že vzhledem ke skutečnosti, že právnická osoba je pouhou fikcí, nelze ji považovat za subjekt trestního řízení a nemůže být ani sankcionována. Mimo to je dále poukazováno také na to, že právnické osoby jakožto pouhé fikce nemohou naplnit vůbec objektivní stránku trestného činu, jelikož se vytýkaného jednání nemohou dopustit zaviněně. Zavedením trestní odpovědnosti právnických osob dochází dále také

k zakotvení kolektivní viny. Následné sankcionování právnické osoby tak bude mít mnohdy negativní dopad na osoby, které se vytýkaného protiprávního jednání nedopustily a ani o něm nevěděly. Mnozí tak uvádějí, že zakotvením kolektivní viny dochází k porušení jedné ze základních zásad trestního práva, a to zásady personality. K tomuto je však nutno podotknout, že i v případě sankcionování fyzických osob může mít sankce negativní dopad na nevinné osoby, kterými mohou být například osoby blízké či věřitelé.

Po důkladném zvážení argumentů jak pro, tak i proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob se domnívám, že převažuje nezbytnost postihovat trestnou činnost páchanou právnickými osobami a zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do našeho právního řádu bylo nevyhnutelné. K přijetí této právní úpravy však vedla poměrně dlouhá cesta, kterou jsem ve své práci nastínila. Na rozdíl od Slovenské republiky jsme se přiklonili k modelu pravé trestní odpovědnosti právnických osob, což shledávám jako vhodný krok. Jak se ukázalo během několika let praxe na Slovensku, neměl model nepravé trestní odpovědnosti právnických osob velký úspěch, když nedošlo v praxi ani jednou k aplikaci zákona vycházejícího z nepravé trestní odpovědnosti právnických osob.

Cílem mé práce nebylo podat komplexní výklad o trestní odpovědnosti právnických osob, nýbrž se zaměřit pouze na určité oblasti, které jsem považovala za stěžejní. Následně jsem se blíže zaměřila na zhodnocení dané platné právní úpravy, která po dobu své účinnosti čelila mnohým kritikám, což nakonec vedlo k přijetí několika novel tohoto zákona. Významnou byla zejména novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, která byla provedena zákonem č. 183/2016 Sb., na jejímž základě bylo mimo jiné novelizováno ust. § 7 ZTOPO. V daném ustanovení byl před touto novelou obsažen výčet trestných činů, kterých se právnická osoba mohla dopustit. V roce 2016 však byla zvolena úprava zcela opačná, když se zákonodárce přiklonil v ust. § 7 ZTOPO k negativnímu výčtu trestných činů, tj. k výčtu těch trestných činů, jejichž skutkové podstaty nemůže právnická osoba naplnit.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob obsahuje mnohá poměrně stručná ustanovení, jejichž výklad může vyvolat řadu otázek, na které mnohdy nemusí být jednoduché najít odpověď. Ve své práci jsem se proto snažila zaměřit na ty oblasti právní úpravy trestní odpovědnosti právnických osob, kde mnozí odborníci nemají zcela jednotný názor.

Cílem mé práce bylo dále poukázat také na problematiku týkající se institutu přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, která je považována za samotné jádro právní úpravy právnických osob. Na základě novely provedené zákonem č. 183/2016 Sb. došlo mimo jiné

právě i k výrazné změně ust. § 8 odst. 1 písm. a) a písm. b) ZTOPO, upravující trestní odpovědnost právnických osob.

Pozornost jsem dále věnovala také oblasti sankcionování a zhodnocení vhodnosti této úpravy. Naše právní úprava poskytuje dle mého názoru poměrně široký výčet trestních sankcí, které lze právnické osobě uložit. Z tohoto důvodu jsem se i v části věnované rakouské právní úpravě trestní odpovědnosti právnických osob rozhodla blíže věnovat kromě institutu přičitatelnosti právě úpravě sankcionování. Dle mého názoru je oblast sankcionování a porovnání této oblasti s úpravou zvolenou rakouským zákonodárcem poměrně zajímavá, když rakouská právní úprava obsahuje pouze jeden druh trestní sankce, a to peněžitý trest.

Závěrem bych chtěla poukázat na skutečnost, že přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob bylo nevyhnutelné a dle mého názoru správné. Zároveň se domnívám, že též zvolení metody právě trestní odpovědnosti právnických osob bylo správnou volbou zákonodárce. Není však pochyb o tom, že i po mnohých novelách má daný zákon řadu nedostatků. Kritika zákona a odborná diskuse v této oblasti tak může přinést řadu další pohledů na řešení problematických oblastí trestní odpovědnosti právnických osob.

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

ES – Evropská společenství

EU – Evropská unie

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Tr. řád – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Tr. zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Ústava ČR – ústavní zákon České národní rady z 16.prosince 1992 publikován v české Sbírce zákonů pod č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

VbVG – BGBl I 2005/151 (spolkový zákon o odpovědnosti spolků za trestné činy tzv. „Verbandverantwortlichkeitsgesetz“)

ZTOPO – zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (zákon o trestní odpovědnosti právnických osob)

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Z.z. - Zbierka zákonov Slovenskej republiky

Použité zdroje:

Učebnice, komentáře:

- Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016, ISBN 978-80-7552-187-3.
- Eliáš, K. Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN: 978-80-7208-922-2.
- Fenyk, J., Smejkal, L., Bílá, I. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018, ISBN: 978-80-7552-965-7.
- Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim s komentářem. Praha: Linde, 2012, ISBN 978-80-7201-875-8.
- Jelínek, J., Herczeg, J. Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář s judikaturou. Praha: Leges, 2012, ISBN 978-80-87576-07-6.
- Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Praha: Linde Praha, 2007, ISBN 978-80-7201-683-9.
- Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob v České republice – problémy a perspektivy. Praha: Leges, 2019, ISBN 978-80-7502-351-3.
- Jelínek, J. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 6. vydání. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-236-3.
- Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-529-9.
- Medelský, J., Trestná zodpovednosť právnických osôb. Plzeň: Aleš Čeněk, 2016, ISBN 978-80-7380-608-8.
- Seiler, S. Strafrecht. Allgemeiner Teil II. Strafen und Maßnahmen. 5. vyd. Wien: Verlag Österreich, 2012.

- Šámal, P., Dědič, J., Gřivna, T., Púry, F., Říha, J. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018, ISBN: 978-80-7400-592-3.
- Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5.
- Šelleng, D. Právnická osoba jako pachatel trestného činu. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-339-1.
- Vidrna, J., Dolanský, P.: Trestní odpovědnost obchodních společností a územních samosprávných celků. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-160-4.

Časopisecké články a příspěvky ve sbornících:

- Beran, K. Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku. Trestněprávní revue. 2014, č. 7-8, s. 180
- Bohuslav, L. Přičitatelnost trestného činu právnické osobě. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-58-8.
- Gvozdek, F. Zamyšlení nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Bulletin advokacie, 2016, č. 11, s. 42-45
- Herczeg, J. Obviněná právnická osoba a její právo na obhajobu. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-58-8.
- Herczeg, J. Právo na obhajobu a zásada nemo tenetur v řízení proti právnickým osobám. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-205-9.
- Ivor, J., Medelský J., Trestná zodpovednosť právnických osôb v Českej a Slovenskej republike. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-205-9.
- Jelínek, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob a možnosti právnické osoby vyvinít se z trestní odpovědnosti (nad novelou zákona o trestní odpovědnosti právnických osob provedenou zákonem č. 183/2016 Sb.). In:

Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-205-9.

- Jelínek, J. Nad českým zákonem o trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-58-8.
- Jelínek, J.: Právnické osoby a působnost nového zákona. Právní rádce. 2012, č.1.
- Kalvodová, V. Vybrané aspekty sankcionování právnických osob. In: Jelínek, J. Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-58-8.
- Pelc, V.: Limity trestní odpovědnosti právnických osob. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-205-9.
- Roháč, I. Dôvody „proti“ zavedeniu trestnej zodpovednosti právnických osob. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-58-8.
- Sýkora, M. Působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob-bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-58-8.
- Šámal, P., Čentěš, J., Lorko, J.: Možnosti exkulpácie pri vyvodzovaní trestnej zodpovednosti právnických osôb v podmienkach Slovenskej republiky a Českej republiky. Jelínek, J. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-205-9.
- Šámal, P., Eliáš, K. Několik poznámek k článku „Trestní odpovědnost právnických osob z pohledu nového občanského zákoníku“. Trestněprávní revue, 2015, č. 3, s. 70
- Tlapák Navrátilová, J. Sankce právnických osob de lege lata a de lege ferenda. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté. Praha: Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-205-9.

- Uhlířová, M. Trestní odpovědnost právnických osob v Rakouské republice - komparace s českou právní úpravou. In: Jelínek, J.: Trestní odpovědnost právnických osob - bilance a perspektivy. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-58-8.

Elektronické zdroje:

- Důvodová zpráva k zákonu č. 418/2011 Sb. o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=285&ct1=0>
- Důvodová zpráva k zákonu č. 183/2016 Sb. Sněmovní tisk 304/0. Vládní návrh zákona, kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/doc/00/11/08/00110888.pdf>
- Jelínek, J. Ještě k rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. Bulletin advokacie, 2017, č. 4. [online] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/jeste-k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnicky-ch-osob?browser=mobi>
- Jelínek, J. K přechodu trestní odpovědnosti právnické osoby na právního nástupce. Bulletin advokacie, 2015, č. 5. [online] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-prechodu-trestni-odpovednosti-pravnicke-osoby-na-pravniho-nastupce>
- Jelínek, J. K rozsahu kriminalizace jednání právnických osob. Bulletin advokacie, 2014, č. 9. [online] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-rozsahu-kriminalizace-jednani-pravnicky-ch-osob>
- Prezident vetoval zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Tiskové sdělení. [online] Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/2971>
- Sněmovní tisk 745. Vládní návrh zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. [online] Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=4&t=745>
- Záznam z 23. schůze Senátu Parlamentu ČR ze dne 27. 4. 2016. [online] Dostupné z: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/79820/67061>

- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2012. [online] Dostupné z: https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/Zpr%C3%A1va-o-%C4%8Dinnosti_2012.pdf
- Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2019. [online] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf>

Seznam použitých právních předpisů:

- Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- Zákon č. 141/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění zákona č. 105/2013 Sb.
- Zákon č. 183/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a změně některých zákonů
- Zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- Zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu
- Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích
- Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
- Zákon č. 224/2010 Z.z., kterým se mění a doplňuje zákon č. 300/2005 Z.z.
- Zákon č. 91/2016 Z.z. o trestnej zodpovědnosti právnických osob
- BGBI I 2005/151 neboli spolkový zákon o odpovědnosti spolků za trestné činy tzv. „Verbandverantwortlichkeitsgesetz“

Judikatura:

- Rozhodnutí ve věci stěžovatele J.B. proti Švýcarsku (Application no. 31827/96).
[online] Dostupné z:
http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/b93e334cf7328a24c12578190075954a/bfe78d65961c7345c125845d0034f398?OpenDocument&Highlight=0
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 25.11.1993, sp.zn. II. ÚS 75/93

Název diplomové práce v českém jazyce, abstrakt v českém jazyce

a 3 klíčová slova v českém jazyce

Název diplomové práce v českém jazyce:

Trestní odpovědnost právnických osob

Abstrakt v českém jazyce:

Autorka se v této diplomové práci blíže zabývá trestní odpovědností právnických osob. Ačkoliv je zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, účinný již devět let, je téma trestní odpovědnost právnických osob stále velmi aktuální a diskutované. Vzhledem k tomu, že je právní úprava této oblasti poměrně rozsáhlá, zaměřila se autorka pouze na některé instituty trestní odpovědnosti právnických osob, kterými se podrobněji zabývala.

První část této práce se blíže dotýká práva soukromého, kde je přiblížen pojem právnické osoby, znaky právnické osoby a charakteristika jednotlivých právnických osob. Autorka v této části práce poukazuje zejména na to, že správné pochopení pojmu právnické osoby je nezbytné pro správné pochopení samotné trestní odpovědnosti právnických osob a důvodů, které vedly k jejímu zakotvení.

V druhé části se autorka zabývá jednotlivými argumenty, které směřují nejen pro, ale i proti zavedení trestní odpovědnosti právnických osob a snaží se odpovědět na otázku, zda bylo zakotvení trestní odpovědnosti právnických osob do našeho právního řádu nezbytné.

Třetí a stěžejní část této práce autorka věnuje historickému vývoji trestní odpovědnosti právnických osob a platné právní úpravě, přičemž se snaží podat nejen pouhý bezrozporný výklad platné právní úpravy, nýbrž poukázat na nedostatky platné právní úpravy a mnohdy strohá ustanovení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, vyvolávající řadu otázek a diskusí, v nichž ani odborníci mnohdy nemají jednotný názor. Vzhledem k rozsáhlosti platné právní úpravy se autorka zaměřuje zejména na působnost zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, institut přičitatelnosti, právo právnické osoby na obhajobu a sankcionování právnické osoby. Autorka dále poukazuje na významné změny zákona, které byly provedeny novelou č. 183/2016 Sb.

Čtvrtou a zároveň poslední část této práce autorka věnovala rakouské právní úpravě. Cílem není komplexní výklad rakouské právní úpravy, nýbrž zejména zaměření se na úpravu institutu přičitatelnosti a sankcionování právnických osob a nastínění rozdílů mezi touto a naší právní úpravou.

Klíčová slova:

Trestní odpovědnost, právnická osoba, trestní právo

Title of diploma thesis in English language, abstract in English language and 3 keywords in English language

Title of diploma thesis in English language:

Criminal liability of legal persons

Abstract in English language:

In this diploma thesis, the author deals in more detail with the criminal liability of legal persons. Although Act No. 418/2011 Coll., On the criminal liability of legal persons and proceedings against them, has been in force for nine years, the topic of criminal liability of legal persons is still very topical and frequently discussed. Due to the fact that the legal regulation in this area is relatively extensive, the author focuses only on some institutes of criminal liability of legal persons, which she dealt with in more detail.

The first part of this thesis covers private law, where the concept of legal person, the characteristics of a legal person and the characteristics of individual legal persons are approached. In this part of the thesis, the author points out in particular that a correct understanding of the concept of legal person is necessary for a proper understanding of the criminal liability of legal persons and the reasons that led to its entrenchment.

In the second part, the author deals with individual arguments that are not only in favour but also against the introduction of criminal liability of legal persons and tries to answer the question whether it was necessary to enshrine the criminal liability of legal persons in our legal system.

The third and main part of this thesis is devoted to the historical development of criminal liability of legal persons and current legislation, trying not only to provide a clear interpretation of current legislation, but to point out the shortcomings of current legislation and often austere provisions of the law on criminal liability of legal persons that raise a number of questions and discussions in which even experts often do not agree. Due to the scope of the valid legal regulation, the author focuses mainly on the scope of the Act on Criminal Liability of Legal Persons, the institute of attribution, the right of a legal person to defend and sanctioning of legal persons. The author also points out significant changes to the law, which were made by amendment No. 183/2016 Coll.

The author devoted the fourth and the last part of this thesis to the Austrian legislation. The aim is not give a comprehensive interpretation of the Austrian legislation, but especially to focus on the regulation of the institute of attribution and sanctioning of legal persons and outlining the differences between this and our legislation.

Keywords:

Criminal liability, legal person, criminal law